

UTJECAJ SPORAZUMA O POLJOPRIVREDI (AoA) NA LIBERALIZACIJU TRGOVINE POLJOPRIVREDNIM PROIZVODIMA

Tufeković, Dalibor

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:177640>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-20**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek - Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Dalibor Tufeković

Diplomski studij smjera Agroekonomika

**UTJECAJ SPORAZUMA O POLJOPRIVREDI (AoA) NA LIBERALIZACIJU
TRGOVINE POLJOPRIVREDNIM PROIZVODIMA**

Diplomski rad

Osijek, 2016.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Dalibor Tufeković

Diplomski studij smjera Agroekonomika

**UTJECAJ SPORAZUMA O POLJOPRIVREDI (AoA) NA LIBERALIZACIJU
TRGOVINE POLJOPRIVREDNIM PROIZVODIMA**

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. doc.dr.sc. Igor Kralik, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc.dr.sc. Tihana Sudarić, član

Osijek, 2016.

Sadržaj:

1. UVOD.....	1
2. MATERIJAL I METODE	3
3.1. Poljoprivredna proizvodnja u Republici Hrvatskoj.....	4
3.1.1. Zakon o poljoprivredi u Republici Hrvatskoj.....	5
3.1.2. Zakon o zajedničkoj organizaciji poljoprivrednog tržišta	7
3.1.3. Poljoprivredna proizvodnja	8
3.2. Tržište poljoprivrednih proizvoda	13
3.3. Agrarna politika Republike Hrvatske	16
4. VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA REPUBLIKE HRVATSKE	20
4.1. Tržište Europske unije	20
4.2. Vanjskotrgovinska razmjena Republike Hrvatske s Europskom unijom	24
4.3. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivrednih proizvoda Republike Hrvatske	26
5. WTO - SVJETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA	29
6. ULAZAK REPUBLIKE HRVATSKE U WTO.....	34
7. UTJECAJ SPORAZUMA O POLJOPRIVREDI (AoA) NA LIBERALIZACIJU TRGOVINE POLJOPRIVREDNIM PROIZVODIMA.....	37
8. ZAKLJUČAK	41
10. SAŽETAK.....	46
11. SUMMARY.....	47
12. POPIS SLIKA.....	48
13. POPIS TABLICA	49
14. POPIS GAFOVA.....	50

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	51
BASIC DOCUMENTATION CARD	522

1. UVOD

Poljoprivreda je strateška djelatnost koja svojom gospodarskom, ekološkom i socijalnom ulogom pridonosi održivom razvoju Republike Hrvatske. Hrvatska obiluje najraznolikijim ekološkim sustavima, a poljoprivredne površine koriste se na raznovrsne načine. Od intenzivne poljoprivrede na sjeveru zemlje, preko kršnih područja s tradicionalnim gospodarenjem travnjaka, do uzgoja mediteranskih kultura u priobalnom području duž obale Jadrana. Različite poljoprivredne djelatnosti sačinjavaju hrvatsku poljoprivredu i socijalno-gospodarsku okosnicu ljudi koji žive u ruralnim područjima. Diljem Europe sve je više suvremenih i multifunkcionalnih, ali ipak relativno malih gospodarstava koja odlično posluju jer su iskoristila prigodu. Velik poticaj razvoju hrvatske poljoprivrede bi trebao biti i to da je europsko tržište sada otvoreno za gotovo sve hrvatske proizvode.

Kao što je već navedeno poljoprivredna proizvodnja ima izuzetno važnu ulogu u gospodarskom razvitku Republike Hrvatske. Međutim, ista nije u dovoljnoj mjeri zastupljena. Unatoč velikom poljoprivrednom potencijalu, poljoprivredna je aktivnost Republike Hrvatske nije razvijena. Također, moguće je konstatirati kako se već godinama, sustavno uništava poljoprivredna aktivnost u Republici Hrvatskoj. Unatoč dobrim prirodnim uvjetima, poljoprivredna proizvodnja Republike Hrvatske nije dostatna za podmirivanje domaćih potreba a kamoli za izvoz. Prirodni su činitelji poljoprivredne proizvodnje: poljoprivredno zemljište, prirodni izvori energije, geografski položaj te klimatska obilježja.

Društveni čimbenici u velikoj mjeri obilježavaju poljoprivrednu aktivnost u Republici Hrvatskoj gdje je prije svega potrebno istaknuti rascjepkanost zemljišta, monopol pojedinih poljoprivrednih proizvođača, neisplativost proizvodnje određenih poljoprivrednih kultura i dr. Nedostatak potrebnih financijskih ulaganja u povećanje proizvodnosti ali i modernizaciju poljoprivredne mehanizacije također predstavlja jedno od obilježja hrvatskog poljoprivrednog sustava. Otvaranje nacionalnih granica, omogućava uvoz poljoprivrednih proizvoda sumnjivog podrijetla i slabije kvalitete što pak direktno utječe na poljoprivrednog proizvođača a pogoduje trgovcu poljoprivrednih proizvoda. Svjetska trgovinska organizacija (WTO) je međunarodna organizacija koja predstavlja institucionalni i pravni okvir multilateralnog trgovinskog sustava u područjima carina i trgovine robama, uslugama i intelektualnom vlasništvu.

Temeljni cilj organizacije je postizanje održivog rasta i razvitka gospodarstava, opće dobrobiti, liberalnog trgovinskog okruženja, te doprinos postizanju bolje suradnje u vođenju svjetske ekonomske politike. U ovom radu analizirati će se utjecaj organizacije i njezinih sporazuma na poljoprivredu Republike Hrvatske.

Predmet završnog rada je analiza vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske nakon ulaska u WTO - Svjetsku trgovinsku organizaciju. Agrarna politika je dio ukupne ekonomske politike koja ima za cilj osigurati daljnji razvoj poljoprivredne aktivnosti unutar određene zemlje. Temelji se na znanstvenim spoznajama ali isto tako i na potrebama prakse. Uz državu kao glavnog koordinatora agrarne politike se pojavljuju i drugi nositelji agrarne politike od kojih najveći utjecaj ima WTO i Europska unija.

Ciljevi rada su prikupljanje potrebne literature, analiza prikupljenih podataka te izvođenje zaključnih stavova rada, definiranje teorijskog okvir utjecaja Sporazuma o poljoprivredi unutar Svjetske trgovinske organizacije na poljoprivredne potpore i liberalizaciju trgovine.

2. MATERIJAL I METODE

U pisanju ovog diplomskog rada korišteno je nekoliko znanstvenih metoda. Korištenje više od jedne znanstvene metode bilo je nužno kako bi se vjerno prikazali podaci koji su provjereni i usporedivi. Povijesna metoda se temelji na podacima iz prošlosti pomoću kojih se nastoji stvoriti vjerodostojna slika stvarnosti ili stručnije: “Povijesna metoda je postupak kojim se na temelju raznovrsnih dokumenata i dokaznog materijala može egzaktno saznati ono što se u prošlosti dogodilo, i po mogućnosti, kako i zašto se to dogodilo.”¹ Zbog uspoređivanja razini korištena je i komparativna metoda. “Komparativna metoda je postupak uspoređivanja istih ili srodnih činjenica, pojava procesa i odnosa, odnosno uspoređivanje njihove sličnosti ponašanju i intenzitetu te razlika među njima.”² Također je korištena metoda analize, metoda intervjuiranja i metoda kompilacije. Rad se temelji na sekundarnom istraživanju, što podrazumijeva prikupljanje odgovarajuće literature, istraživanje i analiziranje stručnih članaka, knjiga i izvora s Interneta.

Diplomski rad je strukturiran u sedam poglavlja. U prvom poglavlju je pisano o uvodu u sam rad, njegovom cilju, sadržaju i strukturi. U drugom, općenito o poljoprivredi, stanju u Republici Hrvatskoj, zakonu o poljoprivredi i zakonu o zajedničkoj organizaciji poljoprivrednog tržišta.

Treće poglavlje definira i analizira vanjskotrgovinsku razmjenu Republike Hrvatske. Danas se ona temelji na suradnji s Europskom unijom. Ona predstavlja međunarodni i nadnacionalnu organizaciju, koja okuplja 28 europskih zemalja i broji oko 500 milijuna stanovnika. Zemlje članice povezuje duh demokracije, poštivanja ljudskih prava, načela tržišne ekonomije te očuvanja mira i gospodarskog napretka. U četvrtom poglavlju analizira WTO - svjetska trgovinska organizacija. Nakon toga slijedi predstavljanje ulaska Republike Hrvatske u WTO.

Šesto poglavlje analizira utjecaj Sporazuma o poljoprivredi (AoA) na liberalizaciju trgovine poljoprivrednim proizvodima. Zatim slijedi zaključni dio u kojem se rezimira cijeli rad i donosi zaključak. Rad je napisan jasno kako bi svakom čitatelju efikasno predstavio utjecaj poljoprivrede na Republiku Hrvatsku i utjecaj Svjetske trgovinske organizacije na njezino funkcioniranje.

¹ Zelenika, R., 2000., Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog rada, Rijeka, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, str. 10

² Ibidem

3. POLJOPRIVREDA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Tržište ima izuzetno značajnu ulogu u suvremenim uvjetima poslovanja, budući da isto osigurava potrebne resurse za proizvodnu aktivnost te je ujedno mjesto potvrđivanju uspješnosti određenog poslovnog subjekta. Tržište poljoprivrednih proizvoda predstavlja mjesto susreta ponude i potražnje za poljoprivrednim proizvodima u određenom vremenskom trenutku.

3.1. Poljoprivredna proizvodnja u Republici Hrvatskoj

U Republici je Hrvatskoj poljoprivredna proizvodnja izuzetno važna gospodarska djelatnost unatoč činjenici kako ista ne proizvodi dovoljno poljoprivredno prehrambenih proizvoda za svoje potrebe. Poljoprivredno – prehrambenu proizvodnju je moguće definirati kao „gospodarsku djelatnost čiji je cilj uzgajanje biljaka i životinja i njihova prerada namijenjena zadovoljenju prehrambenih potreba pučanstva.³ Upravo je poljoprivredna proizvodnja ključna u gospodarskom razvitku Republike Hrvatske koja zahvaljujući svom geografskom položaju ima izuzetne predispozicije za poljoprivrednu proizvodnju. Geografske su regije Republike Hrvatske:⁴

- na sjeveru ravničarsko područje s kontinentalnom klimom,
- planinski prostor i planinska klima u središnjem dijelu Republike Hrvatske i
- južno priobalno područje sa sredozemnom klimom.

Zahvaljujući takovoj pozicioniranosti same zemlje, omogućena je raznolika proizvodnja poljoprivredno – prehrambenih proizvoda. Današnja je poljoprivredna proizvodnja osuvremljena što omogućuje neracionalnu upotrebu i iskorištavanje zemljišta, primjenjujući pri tome prekomjerne količine pesticida koji ne štite samo poljoprivredni plod već uzrokuju brojne ekološke posljedice i prirodne katastrofe. Poljoprivredno je prehrambena proizvodnja namijenjena ishrani stanovništva. Stoga, ista kao takva mora udovoljavati brojnim standardima u pogledu kvalitete samih proizvoda. Poljoprivrednu je proizvodnju u Republici Hrvatskoj obilježio i sam tranzicijski procesa ali i proces privatizacije. Privatizacijski je proces rezultirao rascjepkavanjem poljoprivrednih kombinata čime je uništeno tržište poljoprivredne proizvodnje te je izmijenjena i struktura poljoprivredno – prehrambene

³ Grahovac P. (2000). *Razvitak poljoprivrede u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Vlastita naklada., str. 16.

⁴ Tolušić Z. (2006). *Tržište i distribucija poljoprivredno – prehrambenih proizvoda*. Osijek: Poljoprivredni fakultet u Osijeku, str. 47.

proizvodnje. Nastala rascjepkana poljoprivredna "poduzeća" teško odolijevaju suvremenim uvjetima poslovanja o čemu svjedoči i ne konkurentnost poljoprivredne proizvodnje Republike Hrvatske. Veliki problem poljoprivrednoj proizvodnji Republike Hrvatske, priuštio je i ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju. Naime, poljoprivredno je prehrambena proizvodnja suočena s „konkurencijom razvijenih zemalja čiji poljoprivredno – prehrambeni proizvodi imaju niže cijene zbog boljeg iskorištavanja prirodnih komparativnih prednosti, zbog veće proizvodnosti i redovitije i veće državne potpore.”⁵

Nadalje, poljoprivredne su površine u Republici Hrvatskoj usitnjene ali isto tako, još uvijek prekrivene minama što dodatno oslabljuje poljoprivrednu proizvodnju Hrvatske. Nedostatak potrebnog kapitala, manja proizvodnost kao i loša melioracija tla rezultiralo je povećanjem troškova poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj što se pak odrazilo na smanjenje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede. Uvjeti poljoprivredne proizvodnje regulirani su Zakonom o poljoprivredi i Zakonom o zajedničkoj organizaciji poljoprivrednog tržišta.

3.1.1. Zakon o poljoprivredi u Republici Hrvatskoj

Uvjeti su poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj regulirani Zakonom o poljoprivredi. Zakonom su o poljoprivredi uređeni:⁶

- ciljevi i mjere poljoprivredne politike,
- korisnici prava,
- oblici djelovanja poljoprivrednog gospodarstva,
- održivi razvoj poljoprivrede,
- institucionalna potpora,
- administrativno praćenje i izvješćivanje u poljoprivredi te upravni i inspeksijski nadzor.

U Republici je Hrvatskoj, poljoprivreda strateška djelatnost koja pridonosi održivom razvoju Republike Hrvatske. Odredbama su promatranog Zakona definirani ciljevi i mjere poljoprivredne politike.

⁵ Tolušić Z. (2006). *Tržište i distribucija poljoprivredno – prehrambenih proizvoda*. Osijek: Poljoprivredni fakultet u Osijeku, str. 48.

⁶ Zakon o poljoprivredi, Narodne novine 148/13, čl. 1.

Ciljevi su iste:⁷

- prehrambena sigurnost stanovništva koja se podmiruje u što većoj mjeri domaćim konkurentnim poljoprivrednim proizvodima,
- promicanje učinkovitosti poljoprivredne proizvodnje i tržišta u poljoprivredi radi jačanja konkurentnosti na domaćem i stranom tržištu,
- omogućavanje primjerenog životnog standarda u ruralnim područjima i pridonosenje stabilnosti poljoprivrednog dohotka,
- omogućavanje potrošačima pristup odgovarajućoj i stabilnoj ponudi hrane, sukladno njihovim zahtjevima, poglavito glede cijene i kakvoće hrane te sigurnosti prehrane,
- čuvanje prirodnih resursa promicanjem održive, poglavito ekološke poljoprivrede te
- očuvanje i napredak ruralnih područja i ruralnih vrijednosti.

Prethodno su navedeni ciljevi poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj utvrđeni strategijom poljoprivredne proizvodnje koju donosi Hrvatski sabor. Kada je pak riječ o mjerama poljoprivredne proizvodnje, iste su također definirane odredbama promatranog Zakona. Mjere poljoprivredne politike u Republici Hrvatskoj su ekonomske mjere kojima država ostvaruje prethodno definirane ciljeve poljoprivredne proizvodnje.

Ekonomske mjere poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj su:⁸

- mjere tržišno cjenovne politike,
- mjere politike ruralnog razvoja te
- mjere zemljišne politike.

Prethodno se navedene mjere poljoprivredne proizvodnje financiraju iz sredstava proračuna Republike Hrvatske te iste kao takve trebaju biti ravnopravno raspoređene. Iste se financiraju i iz sredstava proračuna jedinica lokalne i područne samouprave te drugih izvora. Mjere tržišno cjenovne politike za cilj imaju osiguranje stabilnosti domaćeg tržišta poljoprivredne proizvodnje te jačanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede. Mjere politike ruralnog razvoja za cilj imaju unaprjeđenje konkurentnosti poljoprivrednog sektora, osiguranje i unaprjeđenje okoliša. Mjerama zemljišne politike se utječe na racionalno gospodarenje poljoprivrednim

⁷ Zakon o poljoprivredi, Narodne novine 148/13, čl. 4.

⁸ Ibidem.

zemljištem. Sve navedene mjere, oblikuju uvjete poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj.

Sukladno promatranom Zakonu o poljoprivredi, definiran je i održivi razvoj poljoprivrede. Održivi je razvoj poljoprivrede kao takav usmjeren jačanju ekološke osviještenosti te ekonomičnijoj upotrebi poljoprivrednih resursa. Održivi razvoj poljoprivredne proizvodnje podrazumijeva i provođenje dobre poljoprivredne prakse.

3.1.2. Zakon o zajedničkoj organizaciji poljoprivrednog tržišta

Slijedeći zakon koji regulira uvjete poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj jest Zakon o zajedničkoj organizaciji tržišta poljoprivredno prehrambenih proizvoda i posebnim mjerilima i pravilima vezanim za tržište poljoprivredne proizvodnje. Promatrani Zakon uređuje:⁹

- nadležna i provedbena tijela,
- djelokrug rada nadležnih i provedbenih tijela,
- korisnike i obveznike mjera i pravila,
- sustav praćenja cijena,
- administrativnu kontrolu i kontrolu na terenu i dr.

Sukladno činjenici kako isti ima za cilj zajedničku organizaciju poljoprivredno prehrambenih proizvoda, isti je usklađen s pravnom stečevinom Europske unije. Odredbama je promatranog Zakona uređeno i unutarnje tržište te su definirane mjere tržišnih intervencija kao i pravila vezana za trženje i proizvodnju.

Mjere se tržišnih intervencija provode primjenom:¹⁰

- javnih intervencija i privatnog skladištenja,
- posebnim interventnim mjerama te
- sustavom potpora.

⁹ Zakon o zajedničkoj organizaciji tržišta poljoprivredno prehrambenih proizvoda i posebnim mjerilima i pravilima vezanim za tržište poljoprivredne proizvodnje, Narodne novine 14/14, čl. 1.

¹⁰ Ibidem

Određeni poljoprivredni sektori omogućuju pravnim i fizičkim osobama korištenje sustava potpora. Sustav potpora podrazumijeva:

- potpore za preradu određenih vrsta proizvoda,
- naknade za proizvodnju određenih proizvoda,
- potpore uređene za određene sektore.

Kako bi mogli sudjelovati u sustavu potpora, pravne i fizičke osobe moraju zadovoljiti određene uvjete. Sustav je potpora u Republici Hrvatskoj usklađen s pravilima mjera tržišnih intervencija. Kada je pak riječ o proizvodnji i trgovini poljoprivrednih proizvoda na području Europske unije, proizvođači se i trgovci moraju pridržavati određenih pravila tržišnog natjecanja.

3.1.3. Poljoprivredna proizvodnja

Poljoprivredna se proizvodnja znatno razlikuje od drugih gospodarskih djelatnosti. Specifičnosti se iste ogledaju u:

- vezanosti procesa za prirodnu sredinu,
- odvijanju biološkog i biokemijskog procesa koji zahtjeva odgovarajuću tehnologiju.¹¹

Specifičnost proizvodnje poljoprivrednih proizvoda proizlaze i iz ovisnosti iste o prirodnim uvjetima kao što su to zemljište, klima i drugi prirodni faktori koji utječu na poljoprivrednu proizvodnju određenog područja. Govoreći o specifičnostima poljoprivredne proizvodnje, svakako je potrebno spomenuti i društvene čimbenike koji podrazumijevaju:¹²

- privatno vlasništvo nad zemljištem,
- uspostava monopola,
- sprječavanje konkurencije i slobodne cirkulacije kapitala i dr.

¹¹ Institut za ekonomiku poljoprivrede i prehrambene industrije (2008). Ekonomika primarne poljoprivredne proizvodnje i mjere agrarne politike u Federaciji Bosne i Hercegovine. Sarajevo: Poljoprivredno – prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu.

¹² Župančić M. (1988). Integracija seljačke poljoprivrede u agroindustrijski kompleks. *Sociologija sela* 26 (99/100): Zagreb., str. 51.

Prema Matiću, specifičnosti je poljoprivredne proizvodnje moguće klasificirati u četiri grupe. Riječ je o:¹³

- specifičnostima koje su uvjetovane djelovanjem prirodnih uvjeta,
- specifičnosti koje proizlaze iz bioloških procesa i organske proizvodnje,
- specifičnosti vezane za reprodukciju u poljoprivredi te
- specifičnosti društvenog karaktera.

Sama se poljoprivredna proizvodnja odvija u nekoliko faza i to u sezonskom dijelu godine. Sve se aktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji trebaju obaviti u točno predviđenom vremenu, inače dolazi do uroda slabije kvalitete, pojavi brojnih bolesti, propadanju nasada i dr. Samo je vrijeme poljoprivredne proizvodnje definirano biološkim svojstvima određene poljoprivredne kulture. Poljoprivredna je proizvodnja u velikoj mjeri određena prirodnim uvjetima određenog područja. Prema dostupnoj literaturi, najvažniji su elementi prirodne proizvodnje:¹⁴

- zemljište, klima i voda.

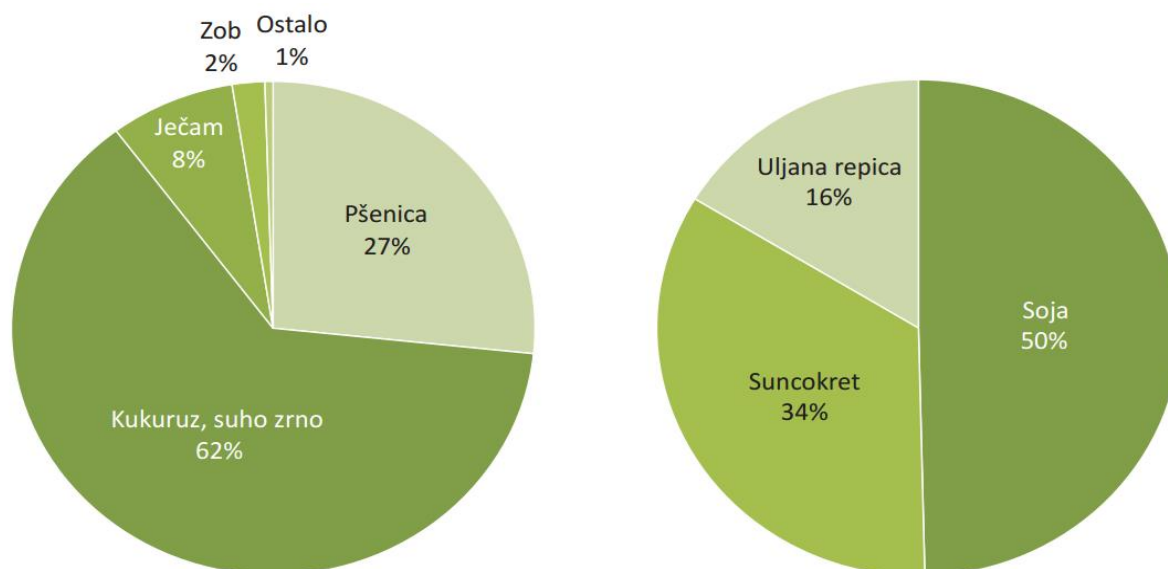
U poljoprivrednoj je djelatnosti najvažniji element za proizvodnju upravo zemljište. Zemljište predstavlja svojevrsnu bazu za proizvodnju biljnih proizvoda budući da iz zemlje sadnice odnosno sjemeni uzimaju potrebne hranjive tvari za daljnji rast. Druge privredne djelatnosti i industrije su nešto umanjile značaj zemlje, ali je ipak hrana preokupacija svih zemalja, a nekih i strateško opredjeljenje. Nadalje, poljoprivredna je proizvodnja određenog područja u velikoj mjeri uvjetovana i klimatskim čimbenicima gdje je potrebno istaknuti važnost odgovarajuće svjetlosti, topline ali i padavina.

Negativni gospodarski trendovi koji su obilježili gospodarstvo Republike Hrvatske i Europske unije ostavili su traga i u poljoprivrednoj proizvodnji. Pad vrijednosti proizvodnje uz rast njezinih troškova uzrokovao je smanjenje bruto dodane vrijednosti hrvatske poljoprivrede.

¹³ Matić M. (2004). Specifičnosti poljoprivrede i važnost agronomске struke u tržišnim uvjetima poljoprivredne proizvodnje. *Agronomski glasnik*, 6/2004., str. 459.

¹⁴ Institut za ekonomiku poljoprivrede i prehrambene industrije (2008). *Ekonomika primarne poljoprivredne proizvodnje i mjere agrarne politike u Federaciji Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Poljoprivredno – prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu.

U Hrvatskoj je ukupno 3,15 milijuna hektara poljoprivrednih površina, od kojih se obrađuje oko 2 milijuna, dok ostatak otpada na pašnjake, bare i ribnjake.¹⁵ Raznoliki tipovi klime, reljefa i tla omogućuju proizvodnju širokog asortimana poljoprivrednih proizvoda. U nastavku su prikazane kulture koje proizvodi hrvatska poljoprivreda.

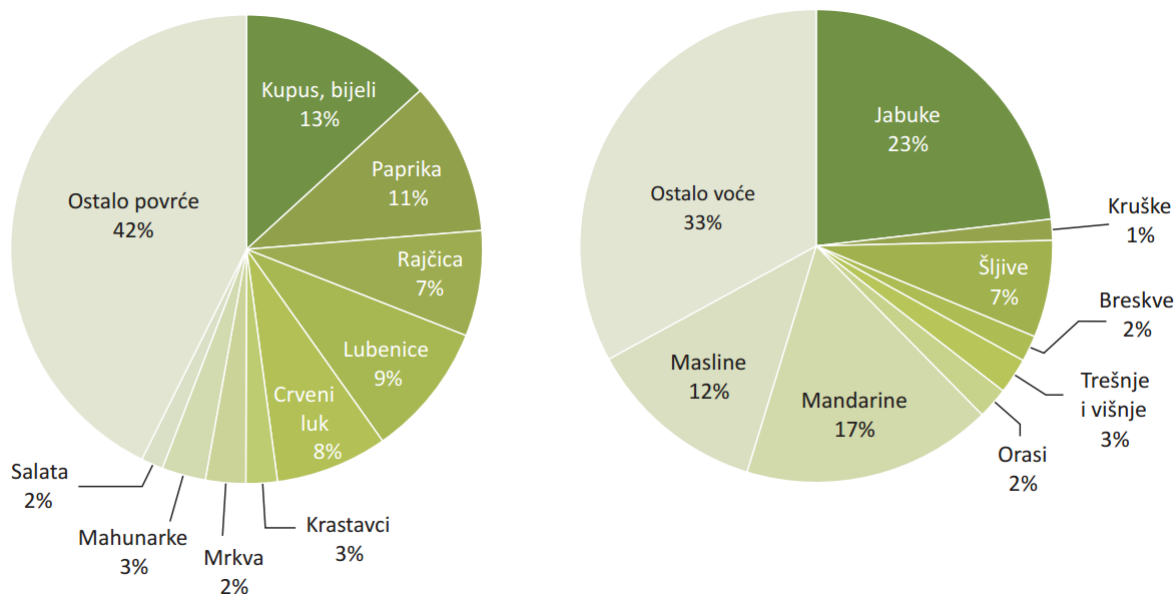

Grafikon 1. - Proizvodnja žitarica i uljarica

Izvor: Poljoprivreda, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja Republike Hrvatske, str. 8.

Na grafikonu 1. su prikazane kulture koje proizvode hrvatski poljoprivrednici. U Hrvatskoj se ratarska proizvodnja odvija na 874.000 ha oranica i vrtova, a najviše se proizvode žitarice i uljarice. Više od 90% hrane dolazi iz ratarstva pa proizvodi ratarskih kultura čine osnovu prehrane ljudi i hranidbe životinja.

¹⁵ Gospodarske grane, dostupno na: <http://www.croatia.eu/article.php?lang=1&id=32>, preuzeto: 15.11.2015

Grafikon 2. - Proizvodnja voća i povrća

Izvor: Poljoprivreda, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja Republike Hrvatske, str. 9.

Na grafikonu 1. su prikazane kulture voća i povrća koje proizvode hrvatski poljoprivrednici. Najznačajnije kulture su: kupus, paprika, rajčica, lubenice, luk, jabuke, šljive, mandarine i masline... Osim navedenih kultura ratarstvo pokriva domaće potrebe za žitaricama i šećerom te veći dio potreba za industrijskim biljem.

Hrvatska je vinogradarska zemlja, a obuhvaćene su kontinentalne i mediteranske sorte grožđa. Vinogradi se prostiru na 58 000 hektara, a u 2011. proizvedeno je 1,4 milijuna hektolitara vina.

Slika 1. - Vinogradi Ilok

Izvor: <http://ilocki-podrumi.hr/>, preuzeto: 15.11.2015.

3.2. Tržište poljoprivrednih proizvoda

Tržište je moguće definirati kao mjesto susreta ponude i potražnje za određenim dobrom odnosno uslugom u točno određenom vremenu. Prema Tolušiću, tržište je odraz stanja određenog društva i oblik kulture te se kroz isto iskazuje:¹⁶

- razina proizvodnih snaga,
- društvena angažiranost te
- sloboda proizvođača i potrošača.

Govoreći o tržištu, svakako je isto potrebno razmatrati u njegovoj cjelovitosti. Cjelovito promatranje tržišta tako obuhvaća:¹⁷ (Karpati, 1992:99)

- ekonomsko promatranje – učinci trgovanja,
- organizacijsko promatranje – reguliranje procesa trgovanja,
- sociološko promatranje – društveni karakter te
- psihološko promatranje – zadovoljenje potreba kupaca i potrošača.

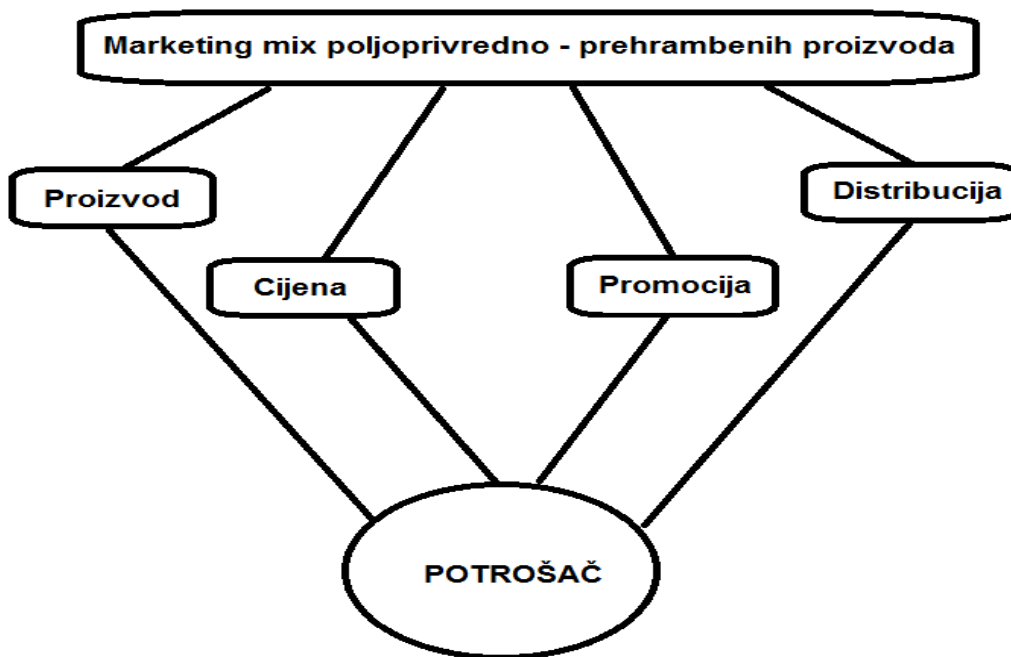
Prema ekonomskom promatranju, tržište je mjesto razmjene dobara i usluga koji se razmjenjuju za novac. Tako kupci za svoj novac dobivaju dobra odnosno usluge koji služe za zadovoljenje njihovih potreba dok proizvođači za svoja dobra odnosno usluge dobivaju novac. Organizacijsko promatranje tržišta podrazumijeva promatranje čimbenika koji utječu na funkcioniranje tržišta dok sociološko promatranje tržišta proučava odnos između pravnih i fizičkih osoba koji sudjeluju u nabavno – prodajnom procesu. U suvremenim je uvjetima poslovanja, sve značajnije promatranje tržišta s psihološkog stajališta stavlja u središte razmatranja kupca i njegove potrebe i želje. Govoreći o tržištu poljoprivrednih proizvoda, naglasak je potrebno staviti i na elemente tržišta poljoprivrednih proizvoda. Tako je tržište poljoprivrednih proizvoda određeno ponudom, potražnjom, potrebom i cijenom.

Ponuda poljoprivrednih proizvoda predstavlja količinu poljoprivrednih proizvoda koja se u određenom trenutku nudi na određenom tržištu i po određenim cijenama. Ponuda je poljoprivrednih proizvoda zasnovana na poljoprivrednoj proizvodnji. Ponuda poljoprivrednih proizvoda nije identična proizvodnji poljoprivrednih površina budući da ponuda predstavlja

¹⁶ Tolušić Z. (2006). *Tržište i distribucija poljoprivredno – prehrambenih proizvoda*. Osijek: Poljoprivredni fakultet u Osijeku, str. 10.

¹⁷ Karpati T. (1992). *Transparentnost tržišta, marketing, etika*. Osijek: HAZU, str. 99

samo jedan dio poljoprivredne proizvodnje. Veliki utjecaj na potražnju poljoprivredno prehrambenih proizvoda ima upravo cijena te njezin rast odnosno pad. Rast cijene pridonosi smanjenju potražnje za određenim proizvodom dok pad cijene pridonosi rast potražnje za određenim poljoprivrednim proizvodom. Cijena je poljoprivrednih proizvoda u suvremenim uvjetima poslovanja određena tržišnim kretanjima. Tržišta su izuzetno važni segmenti procesa razmjene unutar svakog privrednog sustava, budući da ista alociraju rijetke resurse sukladno potražnji koja postoji za istima. Na slici 1. je prikazan marketing mix poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

Slika 2. - Marketing mix poljoprivredno - prehrambenih proizvoda

Izvor: Deže J. i sur. (2008.) *Agroekonomika priručnik*, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, Osijek, str. 43.

Tako je prema Novaku, tržišta u privredi moguće klasificirati na:¹⁸

- tržište čimbenika,
- tržište proizvoda te
- financijska tržišta.

¹⁸ Novak B. (2005). *Financijska tržišta i institucije*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku., str. 15.

Brojne su klasifikacije tržišta, a sukladno će potrebama ovog rada biti promatrana klasifikacija istog prema prostoru:¹⁹

- lokalno tržište (ponuda i potražnja poljoprivredno – prehrambenih proizvoda jednog užeg područja, npr. gradske tržnice poljoprivrednih proizvoda, zelene tržnice i dr.),
- regionalno tržište (ponuda i potražnja poljoprivredno – prehrambenih proizvoda na području jedne regije, npr. Slavonije i Baranje),
- nacionalno ili domaće tržište (ponuda i potražnja poljoprivredno prehrambenih proizvoda na područja nacionalnog gospodarstva tj. unutar granica jedne države) te
- međunarodno tržište (ponuda i potražnja poljoprivredno prehrambenih proizvoda na području dvije ili više država).

O važnosti regulacije tržišta poljoprivrednih proizvoda, svjedoči i zakonodavni okvir koji obuhvaća Zakon o zajedničkoj organizaciji tržišta poljoprivrednih proizvoda²⁰ i posebnim mjerilima i pravilima vezanim za tržište poljoprivrednih proizvoda. Promatranim je Zakonom tržište poljoprivrednih proizvoda usklađeno s pravnim stečevinama Europske unije u pogledu zajedničkog tržišta poljoprivredne proizvodnje. Na funkcioniranje tržišta utječu brojni činitelji među kojima je potrebno istaknuti prirodne činitelje i gospodarsko društvene činitelje. Gospodarsko društvene činitelje tako čine:²¹

- vrsta i oblik proizvodnje,
- specijalizirana proizvodnja,
- razvitak prometa,
- stanovništvo (broj, struktura, životni standard, navike i dr.).

Prirodne činitelje čine prirodna bogatstva koja obuhvaćaju prirodne izvore energije, poljoprivredno zemljište, geografski položaj kao i klimatska obilježja.

¹⁹ Tolušić Z. (2006). *Tržište i distribucija poljoprivredno – prehrambenih proizvoda*. Osijek: Poljoprivredni fakultet u Osijeku, str. 15.

²⁰ Zakon o zajedničkoj organizaciji tržišta poljoprivredno prehrambenih proizvoda i posebnim mjerilima i pravilima vezanim za tržište poljoprivredne proizvodnje, Narodne novine 14/14

²¹ Tolušić Z. (2006). *Tržište i distribucija poljoprivredno – prehrambenih proizvoda*. Osijek: Poljoprivredni fakultet u Osijeku, str. 18.

3.3. Agrarna politika Republike Hrvatske

Agrarna politika označava dio ukupne ekonomske politike. Ista za cilj ima osigurati daljnji razvoj poljoprivredne aktivnosti unutar određene zemlje. Temelji se na znanstvenim spoznajama ali isto tako i na potrebama prakse. Nositelji su agrarne politike fizičke i pravne osobe koje svojom djelatnošću sudjeluju u ostvarivanju postavljenih ciljeva agrarne politike koji su u službi razvoja poljoprivredne aktivnosti. Tako je primjerice država, izuzetno važan nositelj agrarne politike. Ista ima izuzetno veliko značenje u usmjeravanu, vođenju i reguliranju cjelokupne poljoprivredne aktivnosti. Uz državu kao glavnog koordinatora agrarne politike se pojavljuju i drugi nositelji agrarne politike koje je moguće podijeliti na:

- neposredne i
- posredne nositelje agrarne politike.

Neposredni su nositelji agrarne politike ustavnim i zakonskim odredbama ovlaštene da sredstvima agrarne politike utječu na njezino ostvarivanje. U neposredne se nositelje agrarne politike prema Petraču ubrajaju

- organi države najviše predstavničko tijelo – Hrvatski sabor, na nižim razinama skupštine, uprave i lokalne samouprave
- izvršni organi države – Vlada Republike Hrvatske te poglavarstva na razinama te uprava i lokalna samouprava
- banke, institucije, osiguranja i neki fondovi.

S druge strane, posredni su nositelji agrarne politike brojni drugi činitelji kao primjerice:

- međunarodne organizacije
- političke stranke
- gospodarske komore
- zadružne organizacije
- stručne udruge
- znanstvene institucije i druge institucije i organizacije.

Ciljeve agrarne politike donosi svaka zemlja posebno, odnosno zajednički kada je riječ o velikim udruženjima, primjerice Europska unija. Ciljeve je agrarne politike moguće definirati kao željena stanja kojima nositelji agrarne politike teže. Ciljeve je agrarne politike moguće podijeliti na:

- osnovne i
- izvedene.

Osnovni su ciljevi dugoročni ciljevi, ciljevi koji se još nazivaju i strategijskim ciljevima. Njihovim ostvarivanjem, omogućuje se poljoprivredni razvitak koji se odražava na cjelokupna privredna kretanja. Zajednička agrarna politika ustanovljena je osnutkom Europske unije, još pedesetih godina prošloga stoljeća. Principi su zajedničke agrarne politike definirani na konvenciji održanoj 1958. godine, u Italiji. Ciljevi su zajedničke agrarne politike.²²

- jedinstveno poljoprivredno tržište koje nameće eliminiranje između zemalja članica carina i subvencija i harmonizaciju administrativnih, sanitarnih i veterinarskih odredbi. Poljoprivredni proizvodi moraju slobodno cirkulirati bez diskriminacije u odnosu na državu iz koje potječu, s jedinstvenom cijenom za ukupno tržište i s komunitarnim pravilima konkurencije;
- proizvodi porijeklom iz Zajednice privilegiraju se komunitarnim prednostima u odnosu na proizvode trećih zemalja usprkos većim cijenama. Zaštita komunitarnog poljoprivrednog tržišta provodi se nametanjem prelevmana na uvoz po nižim cijenama, a isplatom restitucija izvoznici se omogućuje kompenzacija razlika između komunitarnih cijena i cijena na svjetskom tržištu. Te su preference erodirane pod pritiskom multilateralnih pregovora. Rezultati sporazuma iz Marakeša, 15. travnja godine 1994., koji su se razvili u okviru Urugvajskih pregovora preokrenuli su prelevmane u carine i programirali smanjenje carina i restitucija do godine 2000. Pregovori koji su se otvorili u okviru WTO potvrdili su tendenciju u veću liberalizaciju trgovine u poljoprivrednome sektoru;
- financijska solidarnost između zemalja članica koja se odnosi na opterećenja zajedničke politike. Europski fond za orijentaciju i poljoprivrednu garanciju (FEOGA), osnovan godine 1962., ima za cilj, u okviru komunitarnog budžeta,

²² Kandžija, V., Andrijić, I., Ljubić, F., Zajednička agrarna politika Europske unije, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/44730>, preuzeto: 01.09.2015.

osigurati odgovarajuće rashode zajedničkoj politici. Fond je strukturiran u dvije sekcije. Sekcija “garancije” financira rashode koji rezultiraju uvođenjem zajedničke organizacije tržišta i komunitarne preferencije. Sekcija “orijentacija” financira više strukturne akcije koje se odnose na modernizaciju eksploatacija, kompenzacije prirodnih nedaća, ruralne infrastrukture, uvjete komercijalizacije i transformaciju proizvoda.

Prema Zakonu o poljoprivredi: "Poljoprivreda je strateška djelatnost koja svojom gospodarskom, ekološkom i socijalnom ulogom pridonosi održivom razvoju Republike Hrvatske.²³ Hrvatska obiluje najraznolikijim ekološkim sustavima, a poljoprivredne površine koriste se na raznovrsne načine. Od intenzivne poljoprivrede na sjeveru zemlje, preko kršnih područja s tradicionalnim gospodarenjem travnjaka, do uzgoja mediteranskih kultura u priobalnom području duž obale Jadrana. Široki raspon klimatskih uvjeta i geografskih regija u zemlji je razlog raznolike ponude poljoprivrednih kultura u odnosu prema njenoj veličini. Većina proizvođača su mala obiteljska imanja, odnosno poljoprivredna gospodarstva koja ujedinjuju poljoprivredu i stočarsku djelatnost.

Različite poljoprivredne djelatnosti sačinjavaju hrvatsku poljoprivredu i socijalno-gospodarsku okosnicu ljudi koji žive u ruralnim područjima. Diljem Europe sve je više suvremenih i multifunkcionalnih, ali ipak relativno malih gospodarstava koja odlično posluju jer su iskoristila prigodu. Velik poticaj razvoju hrvatske poljoprivrede bi trebao biti i to da je europsko tržište sada otvoreno za gotovo sve hrvatske proizvode. Prednost je u tome što nam daje hranu potrebnu za život, odnosno gotove proizvode koji su nam potrebni i kojima se služimo u svakodnevnom životu (na primjer suncokret, uljana repica i druge uljarice, njihovim prešanjem i sušenjem možemo dobiti ulje). Daje mladim ljudima posao, i to im je među glavnim motivima koji ih zadržava na selu. Dobivaju poticaj to im je kao neka vrsta „nagrade“, ali im je i zarada jer se bave poljoprivredom. Da se ti mladi ljudi ne bave poljoprivredom koja je vrijedna za naš život mi ne bi imali neke proizvode koje se mogu dobiti od nje. Ujedno nam povećava i broj stanovništva na selu (odlazak u mirovinu ili nasljeđem zemlje). Nedostatak se ogleda u zagađenju obradivih površina, jer upotrebom pesticida, raznih otrova protiv suzbijanja rasta trave, bolesti, kukaca koje napadaju te kulture, itd. Time se sve više smanjuje rodnost i doprinos te obradive površine.

²³ Zakon o poljoprivredi, dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_12_149_3636.html , preuzeto: 01.09.2015.

Uporabom što prirodnijih sredstava koji nisu zagađenje za te obradive površine se poboljšava i povećava razinu kvalitete te zemlje. Problem je što se naši poljoprivredni proizvodi ne iskorištavaju u cijelosti, nego mi većinu tih gotovih proizvoda uvozimo iz drugih zemalja, a umjesto da svoje poljoprivredne proizvode iskoristimo u pretvorbu u gotove proizvode te izvezemo. Mi mislimo da proizvodnja ima više prednosti nego nedostataka. Kako bi se potakao brži razvoj poljoprivredne djelatnosti, izrađuju se programi potpore kojima se na izravan ili neizravan način pomaže obiteljskim gospodarstvima u nastojanju što veće konkurentnosti na tržištu. Posebna pozornost posvećena je potporama u stočarstvu, za podizanje trajnih nasada (vinogradi, voćnjaci, bobičasto voće...), te za proizvodnju povrća i cvijeća.

4. VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA REPUBLIKE HRVATSKE

Stanje vanjsko trgovinskog poslovanja Republike Hrvatske s Europskom unijom i svijetom nije na razini na kojoj bi Hrvatska željela da jest. Uvozimo dvostruko više nego što izvozimo što za posljedicu ima propadanje hrvatskih proizvodnih pogona. Pozitivno u svemu je što je problem definiran. Svjesni smo da je izvoz ključ u rješavanju najvažnijih problema u hrvatskoj ekonomiji i da temelj je budućeg razvoja. Izvozna strategija se nameće kao rješenje problema. U ovom poglavlju definirati će se pojmovi poput Europska unija, zajedničko tržište i vanjsko trgovinsko poslovanje.

4.1. Tržište Europske unije

Europska unija je međunarodna i nadnacionalna organizacija, koja danas okuplja 28 europskih zemalja i broji oko 500 milijuna stanovnika. Zemlje članice povezuje duh demokracije, poštivanja ljudskih prava, načela tržišne ekonomije te očuvanja mira i gospodarskog napretka. Europska unija je prije pedesetak godina osnovana s ciljem da očuva mir u Europi, te da unaprijedi međusobnu suradnju i da poveže sve članice na svim poljima nakon svih ratova. Simbol je demokratskih načela i vrijednosti novoga zajedništva, stoga je razumljivo da jačanje političkih, posebice gospodarskih odnosa sa unijom postao cilj gotovo svih Europskih zemalja ne članica Europske unije. Ulazak u uniju omogućen je svakoj Europskoj državi koja ispuni predviđene kriterije.

Slika 3.: Zastava Europske unije

Izvor: <http://europa.eu> preuzeto: 05.09.2015.

Ciljevi Europske unije su:

- ekonomski i socijalni razvoj svih zemalja članica
- afirmacija uloge europa na globalnom nivou
- osiguranje i unapređenje prava europskih građana
- osiguranja slobode i pravde

Kroz Rimski ugovor iz 1957. godine i Jedinostveni kat iz 1986. godine zajedničko tržište i jedinstveno tržište, u trideset intervalnih godina, temelje se na poštovanju četiriju sloboda: slobodnom kretanju roba, ljudi, usluga i kapitala.²⁴ Jedan od ciljeva Europske ekonomske zajednice je bilo stvaranje Jedinostvenog tržišta. Najveće zapreke jedinstvenom tržištu bile su carine i kontrola na granicama među članicama, koje su bile na snazi unutar internih granica Zajednice.

Carinska unija je stvorena 1968. godine sporazumom o zajedničkoj vanjskoj carinskoj stopi. Unija je prostor u kojem se države članice obvezuju sporazumom da će ukinuti međusobne carine ili takse sličnog učinka, te kvantitativna ograničenja, a prema trećim zemljama primijeniti zajedničku carinsku tarifu. Sredinom 1970-ih dolazi do stanovite krize za vrijeme koje se činilo daje ideja zajedničkog tržišta neostvariva. Do 1980-ih je postalo jasno da je nužna hitna akcija da bi dolio do zaokreta europskog gospodarstva, pa se trebalo potaknuti programe jedinstvenog tržišta, kao odgovor na jaku inozemnu konkurenciju.

Kako bi europska gospodarstva postala efikasnija i konkurentnija, a poduzeća profitabilnija, naponi su se usmjeravali na poticanje zajedničkih istraživanja, promoviranje trans-europskih korporativnih spajanja, i uklanjanje barijera europskom poduzetništvu. 1985. Francuska i Njemačka su se priključile zemljama Beneluksa potpisivanjem Schengenskog Sporazuma kojim su uklonjene kontrole na granicama. Taj je sporazum stupio na snagu u siječnju 1990., iako su planovi kasnili zbog problema uspostave kompjuteriziranog Schengenskog sustava. Single European Act-a je stupio na snagu u srpnju 1987. godine. Njegov cilj je bio uklanjanje preostalih neocarinskih barijera u svrhu slobodnog kretanja ljudi, dobara, usluga i novca do kraja 1992. godine. Te su barijere postojale u 3 oblik fizičkom, fiskalnom i tehničkom.

²⁴ Kandija, V., Gospodarski sustav Europske unije, 2003., Rijeka, Hrvatska, str. 105.

Druge zemlje potpisnice su sporazumom u Amsterdamu 1995. godine uklonile sve kontrole carina i putovnica. Na taj je način unutar Shengenskog područja omogućena slobodna cirkulacija ljudi, uz primjenu politike prema azilantima i režima viza. Zajedničko tržište je jedno od najvažnijih postignuća europske integracije. Djelatnosti zajedničkog tržišta su:²⁵

- uklanjanje prepreka slobodnom protoku roba i usluga, kretanju radnika te osnivanju poduzeća,
- usklađivanje pravila za javne nabavke, financijske usluge, trgovačko pravo; računovodstvene standarde, industrijsko i intelektualno vlasništvo, zaštitu osobnih podataka i elektroničku trgovinu te
- informiranje poduzeća i građana o pogodnostima zajedničkog tržišta.

Unutarnje tržište predstavlja temelje Europsku unije, a osnovno njegovo obilježje je ukidanje zapreka slobodnom kretanju roba, osoba, usluga i kapitala. Sloboda kretanja roba u EU-u uživa status temeljne slobode i predstavlja središte ekonomskoga ustava (Maduro, 1998.), a države članice nisu ograničene samo u donošenju mjera kojima bi se diskriminirali proizvodi iz drugih članica, nego i u donošenju drugih mjera koje predstavljaju znatnu prepreku u pristupu tržištu.²⁶ Znači da države članice ne smiju postavljati zapreke trgovini robama koje su na zakonit način proizvedene i stavljene na tržište u drugoj državi članici.

Sloboda kretanja roba nastavlja se na:

- ukidanje carina i pristojbi s ekvivalentnim učinkom uspostavom carinske unije 1968. godine
- ukidanje količinskih ograničenja trgovine (kvota) i mjera s ekvivalentnim učinkom 1969. i 1974. godine za poljoprivredne proizvode.

Nakon što su ukinute carine i kvote, stvaranje uvjeta za potpuno slobodno kretanje roba predstavljalo je pravi izazov. Naime, različiti nacionalni standardi i pravila, porezne politike, odnosno "ne-tarifne zapreke trgovini", sprječavali su slobodno kretanje roba jer su u nekim

²⁵ Institucije Europske unije, dostupno na: http://www.poslovniforum.hr/eu/institucije_eu.asp, preuzeto: 05.09.2015.

²⁶ Perišin, T., Sloboda kretanja roba i njezine implikacije na regulatornu autonomiju u Republici Hrvatskoj, str. 19., hrcak.srce.hr/file/32500 05.09.2015.

slučajevima imali učinak jednak carinama, kvotama i sličnim uvoznim ograničenjima kakva su postojala prije stvaranja carinske unije. Stoga je bilo neophodno donijeti zajednička pravila kvalitete proizvoda imajući u vidu potrebu zaštite potrošača. Sloboda kretanja osoba znači da se državljani Europske unije mogu slobodno kretati, boraviti i raditi u bilo kojoj članici Unije. U najširem smislu, sloboda kretanja osoba proizlazi iz odredaba kojima se uređuje europsko državljanstvo, koje u načelu daje pravo na kretanje i slobodno prebivanje na području bilo koje države članice. Ipak sloboda kretanja osoba nije u potpunosti realizirana. Pri odlasku u drugu državu, državljani Europske unije nailaze na pravne, političke i administrativne prepreke. Najčešće prepreke su niska mobilnost radne snage, dugački administrativni postupci, nepotpuna provedba postupaka, nedostatak potrebnih informacija, nedostatak suradnje između zemalja članica...

Osnivačkim ugovorom se ne definira izrijeком što je sloboda kretanja kapitala, već se određuju zabrane državama-članicama na poduzimanje onih mjera koje bi ograničile tu slobodu. Zabranjena su sva ograničenja plaćanja između država-članica te između država-članica i trećih država. Zadržana je mogućnost uvođenja zaštitnih mjera u slučajevima kad kapitalni tokovi u ili iz trećih država mogu uzrokovati ozbiljne poteškoće za ekonomsku i monetarnu uniju. Porezni sustav države-članice ne smije dovesti u pitanje slobodu kretanja kapitala. Najveća prednost slobodnom kretanju kapitala je što europski građani i poslovni subjekti imaju slobodan pristup financijskim uslugama u cijeloj Uniji.

Sloboda pružanja usluga (čl. 49. – 55. Ugovora) znači pravo državljanina iz države-članice koji je osnovao poduzeće u drugoj državi Zajednice da pruža usluge u Zajednici. Usluge se odnose na aktivnosti industrijske ili trgovačke prirode, obrtništva ili strukovne aktivnosti. Slobodno pružanje usluga omogućuje poslovnim subjektima (fizička ili pravna osoba tj. trgovačka društva, obrtnici i slobodna zanimanja) da obavljaju gospodarske aktivnosti na stabilan i kontinuiran način u jednoj ili više država članica EU. To se također odnosi na slobodu otvaranja zastupništava, predstavništava ili podružnica na području drugih država članica. Prednost za potrošače su u tome što mogu odabrati najpovoljniju uslugu iz spektra koji se nudi na unutarnjem tržištu Unije. Najveći dio hrvatskom izvoza se odnosi na suradnju s Europskom unijom. Iz toga razloga se definira tržište Europske unije i vanjskotrgovinska razmjena s Republikom Hrvatskom.

4.2. Vanjskotrgovinska razmjena Republike Hrvatske s Europskom unijom

Izvoz je ključ u rješavanju najvažnijih problema u hrvatskoj ekonomiji i temelj je budućeg razvoja. Izvozna strategija se nameće kao rješenje problema. U izradama izvozne strategije sudjelovalo je stotinjak domaćih stručnjaka, gospodarstvenika i djelatnika državne uprave te austrijski konzultant sa svojim suradnicima. Hrvatska izvozna ofenziva je orijentirana na četiri strateška cilja:

- povećanje broja izvoznika,
- promjenu strukture izvoza,
- povećanje konkurentnosti domaćih repromaterijala te
- osnivanje šest izvoznih klastera

Strateški ciljevi usmjereni su na rješavanje ključnih problema izvoza kao što su premali kapaciteti, usitnjenost proizvodnje i nedovoljna konkurentnost. Najčešći izgovor malom izvozu za vrijeme i neposredno nakon ratnih zbivanja uzrok niske razine izvoza pronalazio se u ratnim razaranjima, gubitku tržišta, naslijeđenim odnosima iz bivše države i sl. Ipak, od prestanka ratnih događanja na ovom prostoru prošlo je već mnogo godina, a hrvatski izvozni rezultati nisu se značajnije poboljšali. Naprotiv, stanje i tendencije vanjskotrgovinske razmjene iz godine u godinu postaju sve gori što nam zorno pokazuje rastući robni deficit i deficit na tekućem računu platne bilance.

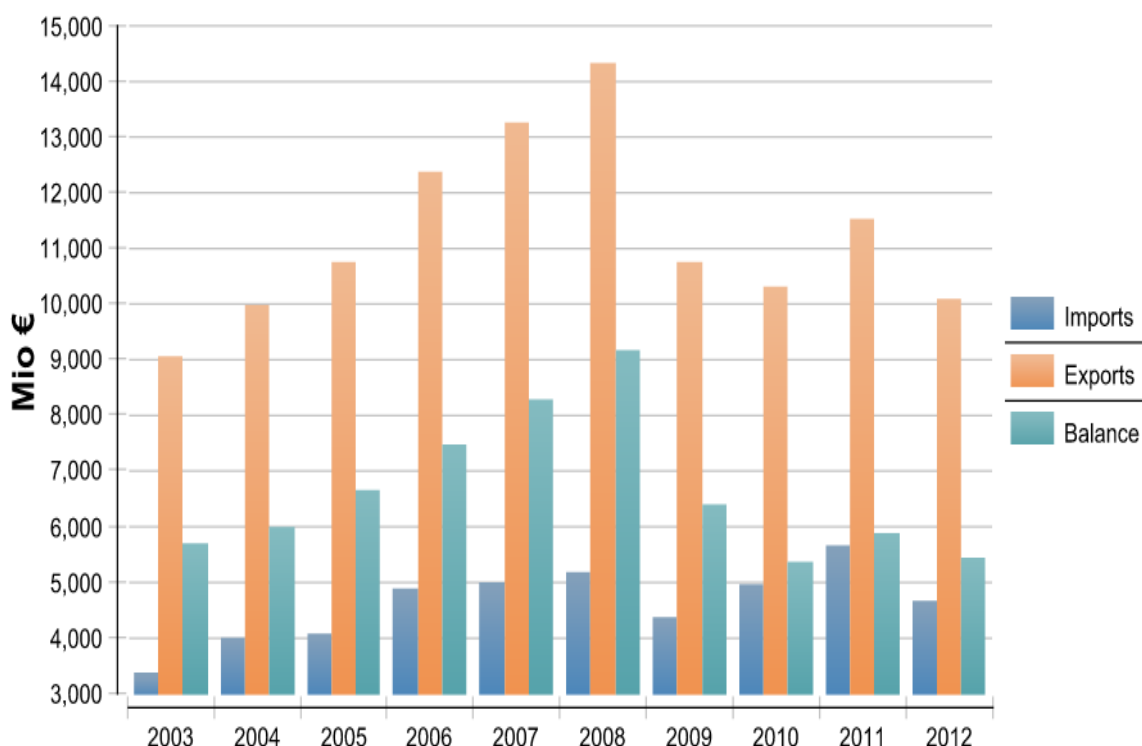
Danas, Hrvatsko gospodarstvo ovisi o međunarodnoj trgovini. Trgovinska razmjena Hrvatske i EU je u 2009. godini iznosila oko dvije trećine cjelokupne hrvatske vanjskotrgovinske razmjene. Bosna i Hercegovina te ostale zemlje u regiji su i dalje najvažniji trgovinski partneri Hrvatske. Hrvatska je nastavila s provođenjem reformi trgovinskih i drugih politika s ciljem usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije, te je uskladila svoj povlaštenu trgovinski režim s režimom Europske unije. Hrvatska ima sklopljene ugovore o povlaštenom trgovinskom režimu s 39 zemalja: 27 zemalja Europske unije prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), sedam zemalja potpisnica Srednjoeuropskog ugovora o slobodnoj trgovini (CEFTA 2006), četiri članice Europske slobodne trgovinske zone (EFTA) i bilateralni sporazum o slobodnoj trgovini s Turskom. Režim inozemnih izravnih ulaganja je u Hrvatskoj liberalan.

Većina poslovnih aktivnosti je otvorena domaćim i stranim pravnim i fizičkim osobama. Između ostalog inozemnim ulagačima Ustavom su zajamčena i određena prava. Za pojedine aktivnosti potrebno je ispunjavanje određenih uvjeta, poput posjedovanja potvrde o odobrenju ili drugih dozvola. Spomenute aktivnosti uključuju: bankarski sektor, osiguranja, zračni i cestovni prijevoz i većinu aktivnosti iz energetskog sektora. Europska unija ima pozitivnu bilancu, ali gledajući sa stajališta Balkanskih zemalja i Hrvatske situacija nije dobra. Balkanske zemlje uvoze iz Europske unije veliku količinu proizvoda, dok za ponuditi za izvoz imaju jako malo. Hrvatska situacije je takva da jedino što smo imali dobro za ponuditi ne uspijeva na tržištu. Brodogradnja i poljoprivreda su u stalnom rasulu, gledajući u nazad situacija se u tim gospodarskim granama konstantno pogoršava. Kao jedini izlaz iz krize, nameće se izvoz, odnosno vanjskotrgovinska razmjena.

European Union, Trade with Croatia

Total goods: EU Trade flows and balance, annual data 2003 - 2012

Source Eurostat Comext
Statistical regime 4

Slika 4.: Vanjskotrgovinska razmjena EU i RH

Izvor: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113370.pdf , preuzeto: 05.09.2015.

4.3. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivrednih proizvoda Republike Hrvatske

U 2014. godini uvezeno je poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 3 milijardi USD te u ukupnom uvozu u RH sudjeluje sa 13%.²⁷ U odnosu na prethodnu godinu uvoz je vrijednosno povećan za 10%. Izvozom poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda ostvareno je 1,7 milijardi USD. U odnosu na prethodnu 2013. godinu vrijednost izvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda povećan. Postavlja se pitanje zašto Republika Hrvatska ima potrebu uvoziti toliko hrane s obzirom na svoje kapacitete. Odgovor se krije u utjecaju sporazuma o poljoprivredi na liberalizaciju trgovine poljoprivrednim proizvodima. Morali smo smanjiti subvencije i sada naši poljoprivrednici ne mogu konkurirati bogatim zemljama koji potiču svoju proizvodnju i izvoz.

Tablica 1.: Prikaz vanjskotrgovinske razmjene poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda po godinama

Godina	IZVOZ mil. USD	UVOZ mil. USD	RAZLIKA mil. USD
2006.	1.190	1.848	-658
2007.	1.313	2.150	-837
2008.	1.399	2.625	-1.226
2009.	1.360	2.239	-879
2010.	1.355	2.168	-813
2011.	1.560	2.592	-1.032
2012.	1.593	2.541	-949
2013.	1.567	2.790	-1.223
2014.	1.735	3.056	-1.321
Indeks			
2013./2012.	98	110	129
2014./2013.	111	110	108

Izvor: http://www.hgk.hr/djelatnost/gosp_poljoprivredaprehrana/vanjskotrgovinska-razmjena-poljoprivrednih-i-prehrambenih-proizvoda-2 , preuzeto; 10.09.2015.

²⁷ Vanjskotrgovinska razmjena, dostupno na: http://www.hgk.hr/djelatnost/gosp_poljoprivredaprehrana/vanjskotrgovinska-razmjena-poljoprivrednih-i-prehrambenih-proizvoda-2 , preuzeto; 10.09.2015.

U tablici 2. je prikazano što se točno uvozi. Zaključuje se da bi sve navedene proizvode mogli proizvoditi sami i na taj način razviti svoju proizvodnju, imati uspješnu poljoprivredu i zemlju blagostanja. Međutim, navedena razmišljanja su utopistička. Cilj globalnih zajednica nije razvoj domaće privrede, nego rast razlika između razvijenih zemalja svijeta i nerazvijenih.

Tablica 2.: Uvoz i izvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda po glavama CT

	PROIZVOD	UVOZ 2014.		IZVOZ 2014.	
		000 tona	mil. USD	000 tona	mil. USD
	UKUPNO POLJ. I PREHRAMBENA INDUSTRIJA	2.508	3.056	2.569	1.735
01	ŽIVE ŽIVOTINJE	34	107	35	68
02	MESO I KLAONIČKI PROIZVODI	123	392	15	54
03	RIBE, LJUSKARI, MEKUŠCI I OSTALI BESKRALJEŽNJACI	24	98	41	154
04	MLIJEKO I MLIJEČNI PROIZVODI, JAJA, MED	171	220	29	49
05	PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJ. NESPOM.	2	10	3	6
06	DRVEĆE, LUKOVICE, CVIJEĆE..	28	43	1	4
07	POVRĆE, KORIJEŃE I GOMOLJI ZA JELO	125	129	28	21
08	VOĆE ZA JELO, KORE DINJA I AGRUMA	172	196	88	49
09	KAVA, ČAJ I ZAČINI	22	85	2	15
10	ŽITARICE	184	75	497	128
11	PROIZVODI MLINSKE IND., SLAD, ŠKROB...	60	35	48	23
12	ULJANO SJEMENJE I PLODOVI, LJEKOVITO BILJE...	337	56	174	83
13	ŠELAK, GUME, SMOLE.....	1	7	0	1
14	BILJNI MATERIJAL ZA PLETARIJU	22	1	22	1
15	BILJNE MASTI I ULJA	118	140	51	45
16	PRERAĐEVINE OD MESA	19	73	19	97
17	ŠEĆER I PROIZVODI OD ŠEĆERA	200	115	203	135

1					
8	KAKAO I PROIZVODI OD KAKAA	36	176	16	86
1					
9	PROIZVODI NA BAZI ŽITARICA I ŠKROBA	99	244	44	135
2					
0	PROIZVODI OD VOĆA I POVRĆA	78	125	17	35
2					
1	PROIZVODI ZA HRANU RAZNI	62	212	65	215
2					
2	PIĆA, ALKOHOLI I OCAT	232	187	928	156
2					
3	HRANA PRIPREMLJENA ZA ŽIVOTINJE	355	248	233	98
2					
4	DUHAN I PRERAĐENI NADOMJESCI DUHANA	5	81	12	76

Izvor: http://www.hgk.hr/djelatnost/gosp_poljoprivredaprehrana/izvoz-i-uvoz-poljop-i-preh-proizvoda-prema-ct-01-24, preuzeto: 10.09.2015.

Pozitivnu vanjskotrgovinsku bilancu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u 2014. godini ostvarili smo izvozom riba, kukuruza, šećera, preparata za umake, soje u zrnju, prerađevina od mesa... Ne promjeni li Republika Hrvatska svoju poljoprivrednu politiku, barem u okvirima koliko je dozvoljeno pristupnim ugovorom, poljoprivredna gospodarstva koja se bave proizvodnjom hrane i dalje će nestajati sa scene. Već dugi niz godina ne uspijevamo prehraniti sami sebe i sve više ovisimo o uvozu koji izbacuje iz stroja ključne dijelove domaće poljoprivrede.

5. WTO - SVJETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA

U ovom poglavlju predstaviti će se WTO - svjetska trgovinska organizacija koja ima veliki utjecaj na međunarodnu trgovinu, pa samim time i na trgovinu poljoprivrednih proizvoda. Svjetska trgovinska organizacija (WTO) je međunarodna organizacija koja predstavlja institucionalni i pravni okvir multilateralnog trgovinskog sustava u područjima carina i trgovine robama, uslugama i intelektualnom vlasništvu.²⁸ Osnovana je 1. siječnja 1995. godine.

Slika 5.: Logo WTO - World Trade Organization

Izvor: <http://proleksis.lzmk.hr/1646/> , preuzeto: 07.09.2015.

Prvi pokušaj stvaranja trgovinske organizacije dogodio se 1948. godine što je rezultiralo pristupanjem 23 države Općem sporazumu o carinama i trgovini (GATT) u Ženevi. Plan je bio ambiciozan, nadilazio je pravila svjetske trgovinske discipline budući je predviđao pravila u područjima zapošljavanja, međunarodnih investicija, usluga, restriktivne poslovne prakse.

²⁸ Multilateralni odnosi, dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija-%28wto%29/> , preuzeto: 07.09.2015.

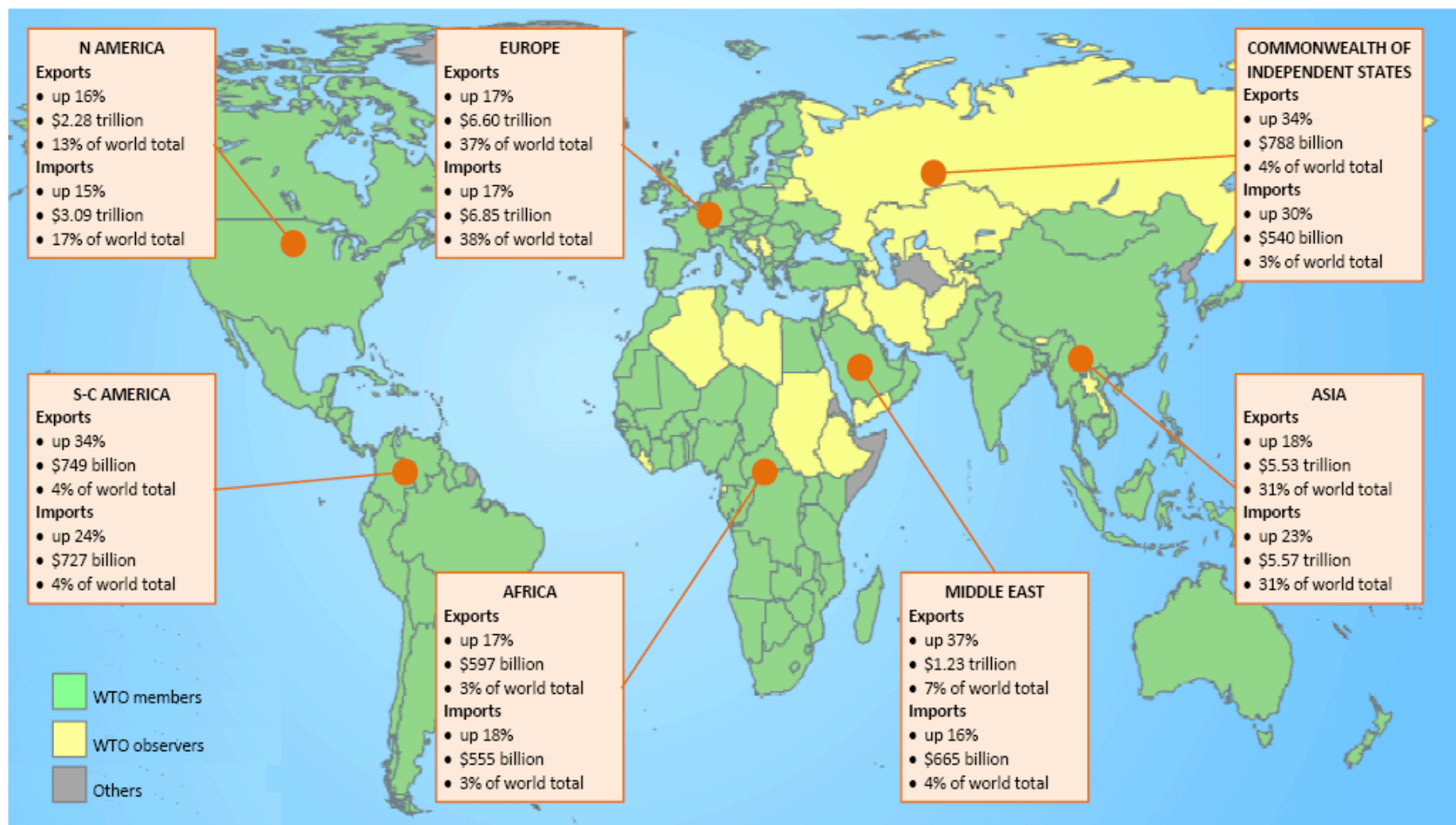
Članica je bilo 23 i one su pokrenule postupnu trgovinsku liberalizaciju i uklanjanje protekcionističkih mjera u trgovini robom koje su predstavljale ostavštinu iz 30-ih godina. Sve do 1994. godine, tijekom 47 godina i kroz četiri runde pregovora, GATT-om je stvaran snažan i prosperitetan multilateralni trgovinski sustav, koji je 1995. godine prerastao u Svjetsku trgovinsku organizaciju.²⁹ Svjetska trgovinska organizacija je nastala kao rezultat četiri GATT runde pregovora. Utemeljena je deklaracijom iz Marakeša od 15. travnja 1994. kao međunarodna organizacija koja je u svoju strukturu ugradila dotadašnji Opći sporazum o carinama i trgovini, ali je svoju nadležnost proširila na dva druga nova područja – trgovinu uslugama (GATS) i intelektualno vlasništvo (TRIPS). Organizacija ističe da je temeljni cilj postizanje održivog rasta i razvitka gospodarstava, opće dobrobiti, liberalnog trgovinskog okruženja, te doprinos postizanju bolje suradnje u vođenju svjetske ekonomske politike.

Djelovanje WTO je usredotočeno na stvaranje:

- otvorenog i ravnopravnog sustava trgovinskih pravila,
- progresivne liberalizacije i eliminacije carinskih i necarinskih prepreka trgovini robama i uslugama,
- uklanjanje svih oblika protekcionističkih mjera i diskriminatornih tretmana u međunarodnim trgovinskim odnosima,
- integraciju nerazvijenih i zemalja u razvoju,
- te tranzicijskih zemalja u multilateralni sustav i postizanje maksimalno mogućeg stupnja transparentnosti trgovinskog multilateralnog sustava.

Članice jesu države ili carinski teritoriji (Taiwan) i prema trenutnom stanju zabilježenom u WTO obuhvaća 148 članice. 32 države i 7 međunarodnih organizacija i institucija imaju status promatrača. Države promatrači su obvezne nakon razdoblja od 5 godina u statusu promatrača, pokrenuti pregovore o pristupanju u punopravno članstvo. Na slici 5. je prikazano područje članica WTO, članica promatrača i ostalih zemlja koje sudjeluju u tržišnom natjecanju.

²⁹ Multilateralni odnosi, dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija-%28wto%29/>, preuzeto: 07.09.2015.

Slika 6.: Članice WTO, promatrači i ostali

Izvor: https://www.wto.org/english/news_e/pres12_e/pr658_e.htm , preuzeto: 07.09.2015.

Ministarska konferencija je najviše je tijelo koje odlučuje o pitanjima WTO multilateralnih trgovinskih sporazuma. Sastavljena je od visokih predstavnika država članica, ministara, carinskih unija i neovisnih carinskih teritorija. Sastaje se najmanje jedanput svake dvije godine. Svi sporazumi moraju biti ratificirani u nacionalnim parlamentima. Do sada održane su četiri Ministarske konferencije:³⁰

1. Ministarska konferencija, Singapur, 9.- 13. prosinca 1996.- Singapurska ministarska deklaracija potvrđuje opredjeljenje članica za daljnjom liberalizacijom trgovine uslugama, s posebnim naglaskom na potrebe okončanja pregovora o trgovini telekomunikacijskim, financijskim i uslugama u pomorskom transportu.
2. Ministarska konferencija, Ženeva, Švicarska, 18.-20. svibnja 1998. - Obilježila je 50-godišnjicu postojanja multilateralnog trgovinskog sustava. U tadašnjim uvjetima svjetske ekonomske recesije, Ministarska konferencija revidira doprinos WTO-a svjetskoj ekonomskoj stabilnosti, rastu i zapošljavanju, pokreće posebnim Planom aktivnosti za nerazvijene i male zemlje njihovo snažnije uključivanje u jedinstveni multilateralni trgovinski sustav i usvaja Deklaraciju o globalnoj elektronskoj trgovini (e-commerce).
3. Ministarska konferencija, Seattle, SAD, 30. studenog – 3. prosinca 1999. - Ministarska konferencija u Seattleu trebala je pokrenuti novu rundu multilateralnih trgovinskih pregovora, ali je doživjela neuspjeh, iz razloga što u pripremnim i pregovorima na samoj Konferenciji nije postignuta suglasnost članica o agendi, odnosno područjima nove runde pregovora. Konferenciju je popratila atmosfera demonstracija raznih interesnih skupina, što je rezultiralo stvaranjem antiglobalizacijskog pokreta, ili anti-WTO pokreta na svjetskoj razini. Izostala je očekivana odluka o pokretanju nove runde pregovora i po prvi put nakon konferencija u Singapuru i Ženevi nije donesena ministarska deklaracija.
4. Ministarska konferencija, Doha, Katar, 9.-13. studenog 2001. - Nasuprot Seattleu, Ministarska konferencija u Dohi usvojila je nekoliko značajnih odluka. Pokrenuta je nova runda multilateralnih trgovinskih pregovora, u članstvo su primljene Kina i neovisni carinski teritorij Taiwan, a područja nove runde pregovora

³⁰ Modificirano prema: Multilateralni odnosi, dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija-%28wto%29/>, preuzeto: 07.09.2015.

proširena su na područja odnosa trgovine i investicija, konkurencije i zaštite okoliša. Ministarskom deklaracijom usuglašeno je da će nova runda obuhvaćati pregovore u sljedećim područjima: implementacija preuzetih obveza; poljoprivreda – smanjivanje, s intencijom uklanjanja, svih izvoznih subvencija, prihvaćajući pregovore o ne-trgovinskim aspektima poljoprivrede; trgovina uslugama; pristup tržištima za nepoljoprivredne proizvode; trgovinska pitanja vezana uz prava intelektualnog vlasništva; državne nabavke; olakšanje trgovine; WTO pravila; poboljšanje i pojašnjenje odredbi za rješavanje sporova; elektronska trgovina; integracija tzv. "malih ekonomija" u WTO sustav; odnos trgovine i transfera tehnologije; trgovina, dugovi i financijske politike; tehnička suradnja; suradnja s nerazvijenim zemljama, i specijalni i diferencijalni tretman.

U rujnu 2003. godine održana je u Cancunu, Meksiko. Na petoj konferenciji je sudjelovala i Republika Hrvatska. Glavna zadaća konferencije bila je procjena napretka u pregovorima nove runde multilateralnih pregovora i radu koji se odvija u okviru Razvojnog programa iz Dohe te određivanje smjernica za daljnje pregovore. Nažalost, konferencija nije bila uspješna zbog nemogućnosti postizanja dogovora oko konkretnih odluka razvijenih i nerazvijenih zemalja.

Danas WTO obilježava dvadesetu godišnjicu postojanja. Nažalost, prema pojedinim gledištima organizacija ima problema naći smisao postojanja u ovom današnjem svijetu. Kao što je već navedeno, prilikom osnivanja očekivanja su bila velika: uklanjanje prepreka u međunarodnoj trgovini, rušenje poticaja domaćim proizvođačima, a i zemlje u razvoju bi trebale imati lakši pristup tržištima. Nažalost, puno toga je ispalo drugačije. Osnovna karakteristika funkcioniranja su političke prepirke i spori razvoj u skladu s vremenom u kojem živimo. Najveća kontroverza i problem razvoju je načelo jednoglasnog donošenja svih odluka. Prema statutu odluke se mogu donijeti samo konsenzusom, a uz gotovo 160 zemalja članica, to izgleda kao nemoguća misija.

6. ULAZAK REPUBLIKE HRVATSKE U WTO

Republika Hrvatska je započela pripreme za pristupanje GATT-u 1993. godine i službeno dobila status promatrača, te je 27. listopada 1993. godine uspostavljena Radna skupina RH za pristupanje WTO. 17. srpnja 2000. godine odlukom Glavnog vijeća i potpisivanjem Protokola o primitku, Hrvatska je postala 137. članicom Svjetske trgovinske organizacije. U tom trenutku Hrvatska je dobila sve beneficije koje joj pripadaju kao punopravnoj članici WTO-a. Pregovori o pristupanju u članstvo WTO trajali su 6,5 godina. Održano je 6 službenih i 4 neslužbenih sjednica, te 20 rundi bilateralnih pregovora. Najvažnija stavka multilateralnih pregovora bila je usklađenost hrvatskog trgovinskog, carinskog, deviznog, poreznog i drugog zakonodavstva s pravilima WTO sporazuma. Tijekom bilateralnih pregovora RH je pregovarala s 19 WTO članica koje su izrazile interes pregovarati o carinskim uvjetima za pristup njihovih roba i pružanje usluga na hrvatskom tržištu: SAD, EK, Japan, Mađarska, Slovenija, Češka, Slovačka, Poljska, Norveška, Švicarska, Turska, Australija, Novi zeland, Kanada, Urugvaj, Ekvador, Meksiko, Kirgistan i Indija.³¹

Postupak usklađivanja zakonodavstva s odredbama WTO-a završen je u lipnju 1999., a u rujnu te godine završen je cjelokupan posao pregovora. Zadnja stavka koje je ostala za dogovoriti su bile specifične obveze Hrvatske na području audiovizualnih usluga, zbog čega postupak nije mogao biti formalno okončan. I kad su svi očekivali da će Hrvatska na godišnjoj Ministarskoj konferenciji u Seattleu (u studenom 1999.) nastupiti kao punopravna i službena članica WTO-a, Francuska je zbog pitanja uređenja trgovine audiovizualnim djelima izašla sa stavovima koji su onemogućili postizanje konsenzusa u EU-u o hrvatskoj ponudi za uređivanje trgovine audiovizualnim djelima.³² Izravni pregovori EU-a i SAD-a u vezi navedenog pitanja, produžili su hrvatsko primanje za deset mjeseci te su krajem lipnja 2000. godine završeni kompromisom kojim se Hrvatska prihvaća na osnovi tzv. baltičkog modela, kompromisnog načina na koji su u WTO primljene baltičke zemlje. Hrvatska je od rujna 1999. godine bila blokirana u postupku prijama u članstvo WTO radi oprečnih stavova i zahtjeva SAD i EU glede liberalizacije audiovizualnih usluga, pri čemu su SAD zastupale stav liberalizacije a EK stav zaštite kulturne raznolikosti.

³¹ Multilateralni odnosi, dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija-%28wto%29/> , preuzeto: 07.09.2015.

³² Hrvatska primljena u WTO, dostupno na: <http://www.monitor.hr/clanci/hrvatska-primljena-u-wto/8289/> . preuzeto: 07.09.2015.

Tražili smo isti tretman kao Baltičke zemlje, argumentirajući svoj stav kako je RH europska zemlja orijentirana integraciji u europske strukture, članica Vijeća Europe i potpisnica Konvencije o prekograničnoj televiziji. Navedeni model SAD nisu prihvatile, uz argumentaciju da RH nema ugovorom institucionaliziran odnos s EU, kao što to imaju Baltičke zemlje Sporazumima o pridruživanju. U veljači 2000. godine izmijenjena je hrvatska ponuda na način da je približena zahtjevima EK, no ona i dalje nije bila prihvaćena. Ulaskom u WTO, Hrvatskoj su prosječne carinske stope:

- na industrijske proizvode smanjene sa 9,7 % na 6,5 %, te nakon prijelaznih razdoblja od 2-5 godina na 5,34%,
- na poljoprivredne proizvode prosječne carinske stope smanjene su sa 33,7 % na 25 %, dok će nakon prijelaznih razdoblja do 7 godina biti smanjene na 16,4 %, uključujući i carine na uvoz ribe i ribljih proizvoda, koje će biti smanjene sa 32,1 % na 15,5 %.
- uvedene carinske stope "0 za 0" (za proizvode: drvo, igračke, čelik, pivo, papir, metale, poljoprivrednu, medicinsku, znanstvenu i građevinsku opremu) i carinske harmonizacije za tekstile (12-14 %) i kemikalije (6,5 %).

U području usluga RH je značajno otvorila tržište, a glede audiovizualnih usluga slijedila je baltički model kojim je odobren izuzetak od načela te dodatne obveze u područjima audiovizualnih kinematografskih, kazališnih i telekomunikacijskih usluga, uključujući ukidanje poreza na dodanu vrijednost na kinematografske ulaznice. RH u kontekstu promicanja svojih interesa, u WTO nastupa i u okviru skupine zemalja CEFTA plus. Kao članica prvi put je sudjelovala na Ministarskoj konferenciji 2001. godine u Dohi kojom je pokrenuta nova runda pregovora. RH glede WTO multilateralnog trgovinskog sustava zastupa stajališta.³³

- pokretanje nove sveobuhvatne runde pregovora
- sustavna multilateralna trgovinska liberalizacija i jačanje WTO sustava
- fleksibilnost u preuzimanju novih obveza do isteka ugovorenih prijelaznih razdoblja u područjima poljoprivrede i pristupa tržištu

³³ Multilateralni odnosi, dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija-%28wto%29/>, preuzeto: 07.09.2015.

- poseban položaj RH unutar RAM inicijative, uključujući duža prijelazna razdoblja i *grace period* zbog ustupaka koje je RH već dala prilikom pristupa u WTO
- podržava pregovore, odnosno uključivanje novih područja, odnosa trgovine i investicija, konkurencije i okoliša u WTO multilateralni sustav
- trgovinsku liberalizaciju unutar regionalnih okvira suradnje kao WTO sustavu komplementarnog procesa
- podržava ne-trgovinske aspekte poljoprivrede tj. načelo multifunktionalnosti poljoprivrede
- podržava poseban tretman zemalja u razvoju.

Konkretno ulazak u WTO, Republici Hrvatskoj je donio liberalizaciju tržišta, pojeftinjenje i pad cijena te veće izvozne mogućnosti zbog lakšeg pristupa svjetskim tržištima. Članstvo u WTO-u je važno za hrvatsku gospodarsku i trgovinsku politiku, kao i za gospodarske reforme koje traju. Efekti ulaska u WTO su:

- zbog liberalizacije uvoza i povećane konkurencije dolazi do pada cijena na domaćem tržištu;
- efekt supstitucije (ako postoji ista kvaliteta robe kupuje se ona čija je cijena niža; povećava se cjenovna i necjenovna konkurentnost);
- efekt dohotka (povećanje realnog dohotka potrošača; uz isti nominalni dohodak potrošač može kupiti veću količinu roba i usluga koje su sada jeftinije, ali i veću količinu roba i usluga čija se cijena nije mijenjala);
- povećanje zadovoljstva potrošača znak je porasta njegovog blagostanja.

7. UTJECAJ SPORAZUMA O POLJOPRIVREDI (AoA) NA LIBERALIZACIJU TRGOVINE POLJOPRIVREDNIM PROIZVODIMA

Agreement on Agriculture (AoA) je ugovor o poljoprivredi koji su potpisale sve članice svjetske trgovinske organizacije. Ovim ugovorom se zahtijeva smanjenje restrikcija na uveznu poljoprivrednu robu i smanjenje subvencija za domaću proizvodnju. Najbogatije zemlje svijeta kroz subvencije izdvoje za svoje poljoprivrede više od 300 milijardi dolara godišnje. Siromašne zemlje koje često trguju sa svega jednim ili par osnovnih namirnica otvorile su svoje granice uveznoj robi sa Zapada koja je jeftinija i uništava lokalne proizvođače. Na ovaj način poljoprivredni proizvodi iz SAD-a ili EU-a mogu biti i do tri puta jeftiniji od onih iz neke zemlje koja nema toliko novaca za subvencije.

Posljedica sporazuma i subvencija u SAD-u:

- pšenica koja se izvozi jeftinija je 28 posto,
- soja 10 posto,
- kukuruz 10 posto,
- pamuk 47 posto,
- riža 26 posto jeftinija od troškova.

International Food Policy Research Institute (IFPRI) je izračunao kako protekcionistički pristup tržištu najbogatijih zemalja i subvencioniranje njihove industrije kao posljedicu za zemlje u razvoju ima gubitak za potonje od 24 milijarde dolara godišnje zbog sprečavanja dolaska njihovih proizvoda na zapadno tržište.³⁴ Široki su efekti na domaću proizvodnju:

- prije ulaska u WTO domaći su proizvođači bili zaštićeni carinama i necarinskim preprekama koje su povećavale cijenu uvezne robe na domaćem tržištu (podržavala se i neefikasna domaća proizvodnja);

³⁴ Svjetska trgovinska organizacija, dostupno na: <http://old.kontra-punkt.info/print.php?sid=56482> , preuzeto: 10.09.2015.

- carinska zaštita djeluje u smjeru povećanja efikasnosti domaćeg proizvođača, ali na strani stranog ponuđača djeluje tako da povećava proizvodnost kako bi se što više snizili troškovi da bi izvozna roba kad se na nju primjeni carina bila konkurentna;
- dolaskom strane konkurencije domaći proizvođači koji su neefikasni (koji su se održavali samo zahvaljujući zaštiti od strane konkurencije) ispast će iz tržišne utakmice ili će morati optimalizirati proizvodnju (smanjivati broj zaposlenih i plaće);
- razlog: optimalna kombinacija proizvodnje ostvaruje se u svjetskim, a ne u lokalnim okvirima;
- domaći proizvođači koji su izvozili i prije ulaska u WTO povećavaju svoju konkurentnost jer im je sada omogućen liberalniji pristup na tržišta ostalih zemalja članica WTO-a.

Poljoprivreda ima posebno mjesto u procesima slobodne trgovine s obzirom na ograničene domete u liberalizaciji poljoprivrednim proizvodima, za razliku od nepoljoprivrednih, gdje se u pravilu ukidaju sve carinske barijere. Najbolji primjer je zona slobodne trgovine srednjoeuropskih zemalja, grupe CEFTA, gdje se većina osjetljivih poljoprivrednih proizvoda razvrstava u pojedine grupe i po uzajamno prihvaćenim pravilima. Jedina je prava zona slobodne trgovine u Evropi na višestranom nivou Evropska unija. Radi se o usklađenoj vanjskotrgovinskoj politici prema trećim zemljama i to za sve proizvode. Mreža ugovora o liberalizaciji trgovine danas je iznimno razgranata i taj proces se širi.

Sporazum o poljoprivredi sadržava pravila o sigurnosti prehrambenih proizvoda (sastojci, pesticidi, proizvodi proizašli iz genetske manipulacije...) te zdravlja životinjskih ili biljnih proizvoda. Ograničava korištenje "mjere predostrožnosti" koja se upotrebljava kada nema znanstvenih dokaza da neki proizvod nije opasan za zdravlje ljudi. Svrha agrarne politike je da trajno osigura određena politika gospodarskog položaja poljoprivrede u cjelokupnom poljoprivrednom sistemu, a zatim da osigura razvojne politike. Ona se mora voditi neovisno o utjecaju svjetskog tržišta s jedne strane, a s druge strane, utjecaj svjetskih cijena. Kao što i svaki drugi ulazak u neku međunarodnu organizaciju ima svojih i pozitivnih i negativnih strana, tako je i s Sporazumom o poljoprivredi AoA. Potpisivanjem sporazuma sigurno će neke tvrtke u Hrvatskoj upasti u veće teškoće budući da su do sada bile zaštićene visokim carinama.

S druge strane, mnoga poduzeća nisu bila u ravnopravnoj utrci s strancima u nastupu na trećim tržištima, što sada otvara velike mogućnosti na izvoz. Sporazum će napraviti svojevrsno filtriranje hrvatskih tvrtki, a zahvaljujući tome saznat će se tko ima uvjete da opstane i napreduje, a tko je zreo za bankrot. Drugim riječima, AoA će stimulirati sposobne i povećati njihov udio na međunarodnoj sceni, a neuspješni će se morati ili prilagoditi te smanjiti troškove i napraviti novi poslovni plan ili nestati iz gospodarstva.

Nakon ulaska u Europsku uniju kao najprofitabilnija ratarska kultura sve više se izdvaja soja, koja je vrlo tražena iz razloga što u našoj zemlji nije genetski modificirana. Ova kultura je s vrha profitabilnosti izbacila šećernu repu, koja je do sada bila kraljica ratarskih kultura, ali kojoj je 2014. godine otkupna cijena pala za 30-tak posto od ranije dogovorene. Površine pod sojom se stoga sve više šire, što znači da hrvatski poljoprivrednici prate trendove Europe i uzgajaju za potrebe izvoza. Također, Sporazum o poljoprivredi potiče profitabilniju ratarsku poljoprivrednu proizvodnju - ekološki način proizvodnje.

Na temelju Sporazuma o poljoprivredi članice WTO-a obvezale su se na primjenu programa reformi važećih poljoprivrednih politika. Određeni su propisi na tri velika područja.³⁵

1. Pristup tržištu - nastojao se poboljšati pristup tržištima:

- pretvaranjem svih zaštitnih mjera na granicama u carinske obveze da bi se one zatim postupno smanjile,
- za posebne proizvode koji ne podliježu carinskom sustavu, uvođenje obveza o minimalnom pristupu za treće zemlje otvaranjem carinskih kvota,
- održavanje uvoznih carinskih koncesija barem na razini od 1986. do 1988.,
- uvođenje posebne zaštitne klauzule koja stupa na snagu u slučaju prekoračenja gornje granice količine uvoza ili pada cijene uvoza ispod određene granice.

2. Domaća potpora - predviđeno je smanjenje obujma potpora ovisno o vrsti pomoći, koja je raspodijeljena u različite „kutije“ s obzirom na njezinu mogućnost narušavanja poljoprivrednih tržišta:

³⁵ Sporazum Svjetske trgovinske organizacije o poljoprivredi, dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_5.2.7.pdf, preuzeto: 15.12.2015.

- Narančasta kutija - koja se još naziva zbirna mjera potpore, predstavlja subvencioniranje cijena i pomoć proizvodnji koja nije oslobođena obveze smanjenja. Trebala je biti smanjena za 20 % u razdoblju od 6 godina u odnosu na referentno razdoblje od 1986. do 1988.
- Plava kutija - sadrži pomoć vezanu uz programe nadzora ponude koji su oslobođeni obveze smanjenja: na primjer, izravnu pomoć koja se temelji na površini i fiksnom prinosu ili se dodjeljuje za određeni broj grla.
- Zelena kutija - sadrži dvije vrste potpora. Prva se odnosi na programe javnih službi, dok se druga odnosi na izravne uplate proizvođačima koje su u potpunosti nevezane uz proizvodnju.

3. Izvozne subvencije - Izvozne potpore trebalo je u razdoblju od šest godina smanjiti za 21 % u obujmu, te za 36 % u proračunu.

Obveze u vezi sa stopama Europske unije odnosile su se na 1.764 carinske stavke. Prosječne konsolidirane carinske pristojbe za prehrambene poljoprivredne proizvode, koje su na početku uvođenja bile 26 %, na kraju tog razdoblja nisu bile iznad 17 %.³⁶ Europska unija primjenjuje nultu ili minimalnu stopu za 775 od ukupno 1 764 stavke. Također, samo 8 % carinskih stavki ima carinsku stopu veću od 50 %. Visoke stope se odnose na mliječne proizvode, goveđe meso, žitarice i proizvode od žitarica te na šećer i zaslađivače.

Devedeset posto subvencioniranog izvoza WTO-u dolazi iz Europske unije. Ipak, treba voditi računa o tome da neke prakse naših glavnih konkurenata koje crpe velike iznose, ne podliježu pravilima WTO-a. Europska je unija smanjila taj oblik potpore koji može značajno narušiti poljoprivredne razmjene. Za neke proizvode iz Unije smanjenja su bila obvezujuća: to se posebno odnosi na maslac, repicu, sir, voće i povrće, jaja, vino i općenito na meso.³⁷

Reforma ZPP-a iz 2003. godine, kojom je većina postojećih izravnih potpora postala nevezana uz proizvodnju, kao i kasnije sektorske reforme omogućile su prijelaz većeg dijela narančaste i plave kutije u zelenu kutiju što je donijelo dodatni razvoj poljoprivredne razmjene.

³⁶ Sporazum Svjetske trgovinske organizacije o poljoprivredi, dostupno na: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_5.2.7.pdf, preuzeto: 15.12.2015.

³⁷ Ibidem

8. ZAKLJUČAK

Agrarna politika označava dio ukupne ekonomske politike. Nositelji su agrarne politike fizičke i pravne osobe koje svojom djelatnošću sudjeluju u ostvarivanju postavljenih ciljeva agrarne politike koji su u službi razvoja poljoprivredne aktivnosti. Država je izuzetno važan nositelj agrarne politike. Neposredni su nositelji agrarne politike ustavnim i zakonskim odredbama ovlaštene da sredstvima agrarne politike utječu na njezino ostvarivanje. Ciljeve agrarne politike donosi svaka zemlja posebno, odnosno zajednički kada je riječ o velikim udruženjima, primjerice Europska unija.

Prema Zakonu o poljoprivredi: "Poljoprivreda je strateška djelatnost koja svojom gospodarskom, ekološkom i socijalnom ulogom pridonosi održivom razvoju Republike Hrvatske. Različite poljoprivredne djelatnosti sačinjavaju hrvatsku poljoprivredu i socijalno-gospodarsku okosnicu ljudi koji žive u ruralnim područjima. Diljem Europe sve je više suvremenih i multifunkcionalnih, ali ipak relativno malih gospodarstava koja odlično posluju jer su iskoristila prigodu. Velik poticaj razvoju hrvatske poljoprivrede bi trebao biti i to da je europsko tržište sada otvoreno za gotovo sve hrvatske proizvode. Prednost je u tome što nam daje hranu potrebnu za život, odnosno gotove proizvode koji su nam potrebni i kojima se služimo u svakodnevnom životu. Daje mladim ljudima posao, i to im je među glavnim motivima koji ih zadržava na selu.

Tržište ima izuzetno značajnu ulogu u suvremenim uvjetima poslovanja, budući da isto osigurava potrebne resurse za proizvodnu aktivnost te je ujedno mjesto potvrđivanja uspješnosti određenog poslovnog subjekta. Tržište poljoprivrednih proizvoda predstavlja mjesto susreta ponude i potražnje za poljoprivrednim proizvodima u određenom vremenskom trenutku. U Republici je Hrvatskoj poljoprivredna proizvodnja izuzetno važna gospodarska djelatnost unatoč činjenici kako ista ne proizvodi dovoljno poljoprivredno prehrambenih proizvoda za svoje potrebe. Stanje vanjsko trgovinskog poslovanja Republike Hrvatske s Europskom unijom i svijetom nije na razini na kojoj bi Hrvatska željela da jest. Uvozimo dvostruko više nego što izvozimo što za posljedicu ima propadanje hrvatskih proizvodnih pogona. Pozitivno u svemu je što je problem definiran. Svjesni smo da je izvoz ključ u rješavanju najvažnijih problema u hrvatskoj ekonomiji i da temelj je budućeg razvoja. Izvozna strategija se nameće kao rješenje problema.

Svjetska trgovinska organizacija (WTO) je međunarodna organizacija koja predstavlja institucionalni i pravni okvir multilateralnog trgovinskog sustava u područjima carina i trgovine robama, uslugama i intelektualnom vlasništvu. Osnovana je 1. siječnja 1995. godine. Prvi pokušaj stvaranja trgovinske organizacije dogodio se 1948. godine što je rezultiralo pristupanjem 23 države Općem sporazumu o carinama i trgovini (GATT) u Ženevi. Plan je bio ambiciozan, nadilazio je pravila svjetske trgovinske discipline budući je predviđao pravila u područjima zapošljavanja, međunarodnih investicija, usluga, restriktivne poslovne prakse. Djelovanje WTO je usredotočeno na stvaranje: otvorenog i ravnopravnog sustava trgovinskih pravila, progresivne liberalizacije i eliminacije carinskih i necarinskih prepreka trgovini robama i uslugama, uklanjanje svih oblika protekcionističkih mjera i diskriminatornih tretmana u međunarodnim trgovinskim odnosima, integraciju nerazvijenih i zemalja u razvoju, te tranzicijskih zemalja u multilateralni sustav i postizanje maksimalno mogućeg stupnja transparentnosti trgovinskog multilateralnog sustava.

17. srpnja 2000. godine odlukom Glavnog vijeća i potpisivanjem Protokola o primitku, Hrvatska je postala 137. članicom Svjetske trgovinske organizacije. U tom trenutku Hrvatska je dobila sve beneficije koje joj pripadaju kao punopravnoj članici WTO-a. Agreement on Agriculture (AoA) je ugovor o poljoprivredi koji su potpisale sve članice svjetske trgovinske organizacije. Ovim ugovorom se zahtijeva smanjenje restrikcija na uveznu poljoprivrednu robu i smanjenje subvencija za domaću proizvodnju. Već dugi niz godina ne uspijevamo prehraniti sami sebe i sve više ovisimo o uvozu koji izbacuje iz stroja ključne dijelove domaće poljoprivrede.

Zabrinjavajuće su brojke koje pokazuju da je Republika Hrvatska u devet mjeseci 2014. godine uvezla gotovo 73.000 tona povrća, a izvezla svega 18.000 tona. Od povrća najviše izvozi krumpir, čiji je izvoz gotovo duplo veći nego prošle godine u istom razdoblju (u prvih šest mjeseci 2013. godine izvezeno je 3.163, a 2014. godine 6.223 tone). Što se tiče uvoza, u prvih 6 mjeseci uvezeno je u Republiku Hrvatsku 17.523 tone krumpira, što je manje nego 2013. godine u istom razdoblju kada je uvezeno 25.949 tona. U svim poljoprivrednim granama Europska komisija odlučila je pomoći agrarnim reformama i ojačati tržišni položaj proizvođača te je uvela posebne potpore za poticanje osnivanja i rada udruženih proizvođača. Što se tiče voća, u 2014. godine u Hrvatsku je uvezeno nešto više od 86.000 tona voća, dok je izvoz dosegnuo gotovo 13.000 tona. 2014. godina je hrvatskim proizvođačima mandarina bila obilježena embargom Ruske Federacije, zbog čega su se morali snalaziti s plasmanom na druge načine.

U tim uvjetima domaći su potrošači pokazali da cijene domaći proizvod, pa su plasirane količine mandarina po akcijskoj cijeni od 3 kune po kg doslovno planule. Kako je uvoz voća u RH velik, a postoje i izvozne mogućnosti, svakako postoji potencijal za daljnje širenje voćarske proizvodnje. Najveći problem je plasman i količine, zbog navedenih razloga hrvatski proizvođači se moraju udruživati kako bi dobili količine a samim time i pregovaračku moć. Naši proizvođači posjeduju tehnološko znanje i mogu biti konkurentni i na našem i na stranim tržištima, njihov glavni problem je neorganiziranost zbog koje postižu niže otkupne cijene svoga voća. Osim organiziranosti poljoprivrednici moraju ulagati u hladnjače prema standardima Europske unije kako bi postigli konkurentnost.

Nažalost, ulaskom u Europsku uniju i Sporazumom o poljoprivredi (AoA) Republika Hrvatske neće ostvariti rast. U 2014. godini uvezeno je poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 3 milijardi USD te u ukupnom uvozu u Republiku Hrvatsku sudjeluje sa 13%. U odnosu na prethodnu godinu uvoz je povećan za 10%. U tablici 3. je prikazano stanje vanjskotrgovinske razmjene poljoprivrednih proizvoda. Zaključuje se da ulaskom u EU i AoA Republika Hrvatska povećava svoj uvoz i povećava deficit. Poljoprivredna proizvodnja neće ostvariti suficit dok se hrvatski poljoprivrednici ne udruže u klastere i dok ne počnu pratiti trendove Europske unije.

9. POPIS LITERATURE

1. Deže J. i sur., Agroekonomika priručnik, Poljoprivredni fakultet u Osijeku, 2008., Osijek
2. Grahovac P., *Razvitak poljoprivrede u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Vlastita naklada, 2000.
3. Gospodarske grane, dostupno na: <http://www.croatia.eu/article.php?lang=1&id=32> , preuzeto: 15.11.2015
4. <http://europa.eu> preuzeto: 05.09.2015.
5. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113370.pdf , preuzeto: 05.09.2015.
6. <http://proleksis.lzmk.hr/1646/> , preuzeto: 07.09.2015.
7. https://www.wto.org/english/news_e/pres12_e/pr658_e.htm , preuzeto: 07.09.2015.
8. http://www.hgk.hr/djelatnost/gosp_poljoprivredaprehrana/izvoz-i-uvoz-poljop-i-preh-proizvoda-prema-ct-01-24, preuzeto: 10.09.2015.
9. http://www.hgk.hr/djelatnost/gosp_poljoprivredaprehrana/vanjskotrgovinska-razmjena-poljoprivrednih-i-prehrambenih-proizvoda-2 , preuzeto: 15.11.2015.
10. Hrvatska primljena u WTO, dostupno na: <http://www.monitor.hr/clanci/hrvatska-primljena-u-wto/8289/> . preuzeto: 07.09.2015.
11. Institucije Europske unije, dostupno na: http://www.poslovniforum.hr/eu/institucije_eu.asp, preuzeto: 05.09.2015.
12. Institut za ekonomiku poljoprivrede i prehrambene industrije (2008). Ekonomika primarne poljoprivredne proizvodnje i mjere agrarne politike u Federaciji Bosne i Hercegovine. Sarajevo: Poljoprivredno – prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu.
13. Kandžija, V., Gospodarski sustav Europske unije, 2003., Rijeka, Hrvatska
14. Kandžija, V., Andrijanić, I., Ljubić, F., Zajednička agrarna politika Europske unije, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/44730>, preuzeto: 01.09.2015.

15. Karpati T., *Transparentnost tržišta, marketing, etika*. Osijek: HAZU, 1992.
16. Matić M., Specifičnosti poljoprivrede i važnost agronomske struke u tržišnim uvjetima poljoprivredne proizvodnje. *Agronomski glasnik*, 6/2004.
17. Multilateralni odnosi, dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/svjetska-trgovinska-organizacija-%28wto%29/> , preuzeto: 07.09.2015.
18. Novak B., *Financijska tržišta i institucije*. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005.
19. Perišin, T., Sloboda kretanja roba i njezine implikacije na regulatornu autonomiju u Republici Hrvatskoj, hrcak.srce.hr/file/32500 05.09.2015.
20. Tolušić Z., *Tržište i distribucija poljoprivredno – prehrambenih proizvoda*. Osijek: Poljoprivredni fakultet u Osijeku, 2006.
21. Vanjskotrgovinska razmjena, dostupno na: http://www.hgk.hr/djelatnost/gosp_poljoprivredaprehrana/vanjskotrgovinska-razmjena-poljoprivrednih-i-prehrambenih-proizvoda-2 , preuzeto; 10.09.2015.
22. Zakon o poljoprivredi, Narodne novine 148/13
23. Zakon o zajedničkoj organizaciji tržišta poljoprivredno prehrambenih proizvoda i posebnim mjerilima i pravilima vezanim za tržište poljoprivredne proizvodnje, Narodne novine 14/14
24. Zakon o poljoprivredi, dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_12_149_3636.html , preuzeto: 01.09.2015.
25. Župančić M. (1988). Integracija seljačke poljoprivrede u agroindustrijski kompleks. *Sociologija sela* 26 (99/100): Zagreb.

10. SAŽETAK

U Republici Hrvatskoj poljoprivredna proizvodnja je izuzetno važna gospodarska djelatnost unatoč činjenici kako ista ne proizvodi dovoljno poljoprivredno prehrambenih proizvoda za svoje potrebe. Poljoprivredna – prehrambena proizvodnja se definira kao „gospodarska djelatnost čiji je cilj uzgajanje biljaka i životinja i njihova prerada namijenjena zadovoljenju prehrambenih potreba pučanstva“. Upravo je poljoprivredna proizvodnja ključna u gospodarskom razvitku Republike Hrvatske koja zahvaljujući svom geografskom položaju ima izuzetne predispozicije za poljoprivrednu proizvodnju.

Stanje vanjskotrgovinskog poslovanja Republike Hrvatske s Europskom unijom i svijetom nije na razini na kojoj bi Hrvatska željela da jest. Hrvatska uvozi dvostruko više nego što izvozi što za posljedicu ima propadanje hrvatskih proizvodnih pogona. Izvoz je ključ u rješavanju najvažnijih problema u hrvatskoj ekonomiji i temelj je budućeg razvoja. Agreement on Agriculture (AoA) je ugovor o poljoprivredi koji su potpisale sve članice svjetske trgovinske organizacije. Ovim ugovorom se zahtijeva smanjenje restrikcija na uveznu poljoprivrednu robu i smanjenje subvencija za domaću proizvodnju.

Neupitan je smjer razvoja poljoprivrede u Hrvatskoj koji se mora temeljiti na unapređenju ekološke proizvodnje i udruživanju poljoprivrednika zbog bolje pozicioniranosti na svjetskim tržištima. Rad analizira vanjsko-trgovinsku razmjenu poljoprivrednih proizvoda Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju i potpisivanja AoA.

Ključne riječi: poljoprivreda, vanjsko-trgovinska razmjena, Europska unija, Agreement on Agriculture, WTO - Svjetska trgovinska organizacija

11. SUMMARY

In Croatia, agricultural production is very important economic activity, despite the fact that the same doesn't produce enough agricultural food products for their needs. Agriculture - food production is defined as "economic activity whose aim is the cultivation of plants and animals and their processing intended for meeting the food needs of the population". Precisely, agricultural production is a key in the economic development of the Republic of Croatia, which due to its geographical position has exceptional qualities for agricultural production.

State foreign trade business of the Republic of Croatia and the European Union and the world is not at the level to which Croatia is keen to. Croatia imports twice as much as it exports, resulting in a deterioration of Croatian manufacturing facilities. Exports are key to solving the most important problems in the Croatian economy and the foundation for future development. Agreement on Agriculture (AoA) is an agreement on agriculture, which was signed by all WTO members. This contract requires the reduction of restrictions on imported agricultural goods and a reduction in subsidies for domestic production.

Unquestionable direction of agricultural development in Croatia which must be based on improvement of ecological production and association of farmers for better positioning on the world markets. The paper analyzes the foreign trade of agricultural products after the Croatian accession to the European Union and the signing of the AoA.

Key words: agriculture, foreign trade, European Union, Agreement on Agriculture, WTO - World Trade Organization

12. POPIS SLIKA

Slika 1. - Vinogradi Ilok.....	12
Slika 2. - Marketing mix poljoprivredno - prehrambenih proizvoda	14
Slika 3. - Zastava Europske unije.....	20
Slika 4. - Vanjskotrgovinska razmjena EU i RH	25
Slika 5. - Logo WTO - World Trade Organization	29
Slika 6. - Članice WTO, promatrači i ostali	31

13. POPIS TABLICA

Tablica 1. - Prikaz vanjskotrgovinske razmjene poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda po godinama 26

Tablica 2. -Uvoz i izvoz poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda po glavama CT 27

14. POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. - Proizvodnja žitarica i uljarica	10
Grafikon 2. - Proizvodnja voća i povrća	11

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Poljoprivredni fakultet

Diplomski studij smjera Agroekonomika

UTJECAJ SPORAZUMA O POLJOPRIVREDI (AoA) NA LIBERALIZACIJU TRGOVINE POLJOPRIVREDNIM PROIZVODIMA

Dalibor Tufeković

Sažetak:

U Republici Hrvatskoj poljoprivredna proizvodnja je izuzetno važna gospodarska djelatnost unatoč činjenici kako ista ne proizvodi dovoljno poljoprivredno prehrambenih proizvoda za svoje potrebe. Poljoprivredna – prehrambena proizvodnja se definira kao „gospodarska djelatnost čiji je cilj uzgajanje biljaka i životinja i njihova prerada namijenjena zadovoljenju prehrambenih potreba pučanstva“. Upravo je poljoprivredna proizvodnja ključna u gospodarskom razvitku Republike Hrvatske koja zahvaljujući svom geografskom položaju ima izuzetne predispozicije za poljoprivrednu proizvodnju. Stanje vanjskotrgovinskog poslovanja Republike Hrvatske s Europskom unijom i svijetom nije na razini na kojoj bi Hrvatska željela da jest. Hrvatska uvozi dvostruko više nego što izvozi što za posljedicu ima propadanje hrvatskih proizvodnih pogona. Izvoz je ključ u rješavanju najvažnijih problema u hrvatskoj ekonomiji i temelj je budućeg razvoja. Agreement on Agriculture (AoA) je ugovor o poljoprivredi koji su potpisale sve članice svjetske trgovinske organizacije. Ovim ugovorom se zahtijeva smanjenje restrikcija na uvoznu poljoprivrednu robu i smanjenje subvencija za domaću proizvodnju. Neupitan je smjer razvoja poljoprivrede u Hrvatskoj koji se mora temeljiti na unapređenju ekološke proizvodnje i udruživanju poljoprivrednika zbog bolje pozicioniranosti na svjetskim tržištima. Rad analizira vanjsko-trgovinsku razmjenu poljoprivrednih proizvoda Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju i potpisivanja AoA.

Rad je izrađen pri: Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Mentor: izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić

Broj stranica: 56

Broj slika: 6

Broj tablica: 3

Broj grafova: 2

Broj literaturnih navoda: 34

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: poljoprivreda, vanjsko-trgovinska razmjena, Europska unija, Agreement on Agriculture, WTO - Svjetska trgovinska organizacija

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. doc.dr.sc. Igor Kralik, predsjednik
2. izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc.dr.sc. Tihana Sudarić, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Sveučilište u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1d, 31000 Osijek

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of agriculture
University Graduate Studies, Agroecconomics
Graduate work

IMPACT OF THE AGREEMENT ON AGRICULTURE (AoA) TO LIBERALIZE AGRICULTURAL TRADE

Dalibor Tufeković

Summary:

In Croatia, agricultural production is very important economic activity, despite the fact that the same doesn't produce enough agricultural food products for their needs. Agriculture - food production is defined as "economic activity whose aim is the cultivation of plants and animals and their processing intended for meeting the food needs of the population". Precisely, agricultural production is a key in the economic development of the Republic of Croatia, which due to its geographical position has exceptional qualities for agricultural production. State foreign trade business of the Republic of Croatia and the European Union and the world is not at the level to which Croatia is keen to. Croatia imports twice as much as it exports, resulting in a deterioration of Croatian manufacturing facilities. Exports are key to solving the most important problems in the Croatian economy and the foundation for future development. Agreement on Agriculture (AoA) is an agreement on agriculture, which was signed by all WTO members. This contract requires the reduction of restrictions on imported agricultural goods and a reduction in subsidies for domestic production. Unquestionable direction of agricultural development in Croatia which must be based on improvement of ecological production and association of farmers for better positioning on the world markets. The paper analyzes the foreign trade of agricultural products after the Croatian accession to the European Union and the signing of the AoA.

Thesis performed at: Faculty of Agriculture in Osijek

Mentor: prof.dr.sc. Ružica Lončarić

Number of pages: 56

Number of images: 6

Number of tables: 3

Number of graphs: 2

Number of references: 34

Original in: Croatian

Key words: agriculture, foreign trade, European Union, Agreement on Agriculture, WTO - World Trade Organization

Date of the thesis defense:

Reviewers:

1. doc.dr.sc. Igor Kralik, president
2. prof.dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
3. doc.dr.sc. Tihana Sudarić, member

Thesis deposited at: Library; Faculty of Agriculture in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Kralja Petra Svačića 1d, 31000 Osijek